

Festresan

Festresan.

1. Pelle Risberg och Åke Rundin.

Det finns bara ett lämpligt epitet för Pelle Risberg: paradisk. Han var lekfullheten och lycksaligheten själv och en skojare av Guds nåde. Allt var roligt för honom under nästan alla de 99 år han fick njuta av livet. Han klarade inte hundraårsstrecket, men väl klarade han millenniet, både det oegentliga skiftet 2000 och det korrekta det senaste nyåret. Så nog hade han skäl att skryta alltid.

Jag hade nöjet att få uppleva honom då skimret ännu stod omkring honom efter hans glans dagar. Han gestaltade inte längre den väldiga Silenusrollen i Par Bricoles klassiska spex, men väl gjorde han åsnan med kyparkören fortfarande, och det alltjämt med glans, och framför allt hade han fortfarande sin 12-strängade luta.

Jag fick nöjet att få uppleva honom traktera den. Han inte bara spelade på den och sjöng därtill, utan han exekverade hela föreställningar, som den akrobatiska Sir Thomas Beecham på sin tid i dirigentpulten. Han kastade sig baklänges, han tumlade omkring i soffan, han bollade med lutan och svingade den i luften, han allt utom slog knut på sig själv, bara för att göra Bellman rättvisa.

När han inte längre orkade genomföra sina halsbrytande cirkuskonster och klara musiken samtidigt med lutan lät han den vandra vidare till den värdigaste arvtagaren Åke Rundin, vår kanske främste karaktärssångare med erfarenheter från själva operascenen, tillika en fantastisk skådespelare som kunde göra Evert Taube så hårena reste sig inför snarlikheten. Men mest utmärkte sig Åke kanske som den genomärlige, genomhjärtlige och genomhederlige människa han var. Han var en suverän människokännare som aldrig trampade i klaveret men aldrig var rädd för att stövla in när det var på sin plats.

När Pelle gick bort skulle Åke sjunga på hans begravning. De hade stått varann så nära i hur många år som helst, men uppgiften fyllde Åke med sin förkrossande tyngd av känslsamhet, och han hade ingen aning vad han skulle hitta på att sjunga. Det blev plötsligt hans livs största bekymmer. Vad skulle han ta sig till? Grubblande över detta gick han en kväll och lade sig och vaknade aldrig mera. Om han själv hade följt Pelle eller om Pelle kallat till sig honom går meningarna i sär - det får vi aldrig klarhet i. Kanske var det båda delarna.

Därmed har Göta Par Bricoles manskör plötsligt förlorat sina kanske två mest färgstarka musikpersonligheter. Många av våra nya sångare är för unga för att kunna ha någon aning om vem Pelle var, men desto tryggare var Åke för dem som kanske hela körens fundamentala klippa. Men det stora olösliga problemet och bekymret är nu: vem kan ta över lutan?

2.

Pelles begravning med landgång och vin, tårta och kaffe på Parc la Reine var bara inledningen till de festligheter som sedan utmärkte reseförberedelserna. Dagen efter hade vi en utsökt herrmiddag inom Föreningen för Höviskhetens Främjande med bara de läckraste rätter och de utsöktaste viner i en kulinarisk komposition som var rena konstverket i dess suveräna balans och finesser. Livet kunde inte bli underbarare. Man blev nästan bortskämd av det underbara gentlemannasällskapets överlägsna charm och talanger, så att det uppstod problem när det därefter åter gällde att ta livet på normal vardagsnivå.

Kvällen före avresan tog jag risken att dessutom närvara vid en gradgivning i ett ordenssällskap. Ceremonin med middagen efteråt tog anspråksfulla fem timmar, och det var nästan med panik man efter alla dessa överdådiga viner sedan cyklade hem

mitt i den minus femgradiga vinternatten för att packa och städa och avverka e-postlådan med tio nya brevskickningar i sista minuten....

Det blev naturligtvis en kort natt, men man överlevde och kom iväg. Halva kylskåpet lyckades man till och med få med sig, då det inte var någon vits att lämna kvar mängder av mjölk, filmjölk och morotsjuice. Mjölken hälldes på en Madeira-flaska, (där ser man hur bra det är med vackra tomflaskor,) och även filmjölk och morotsjuicen härtappades i transportabla krus. Vad skulle tullen säga?

Det var gnistrande vackert vinterväder denna vårdagjämningdag, luften var klar som kristall, och isen höll på att lägga sig igen i Göteborgs kanaler, på Onsala fjärdar och utanför Varberg. Kronborgs Slott, Hamlets enda rätta scen, klädde i vinterdräkt, men passagerartrafiken över sundet hade glesnat på grund av Malmöbron. SJ hade velat ge mig en resa över bron, men jag föredrog den gamla hederliga och billigare rutten över färjan vid Helsingör, där man ju dessutom kunde fika och gunga på vågorna.

Europa hade blivit dyrare. Det märktes redan i Danmark. Till maten i Köpenhamns järnvägsstation fick man inte längre kranvatten gratis. Det kostade 5 danska kronor. Ett sådant rofferi gick jag inte med på utan drack i stället min medhavda mjölk i Madeiraflaskan.

Men hela Danmark var gnistrande vackert. Snön låg kvar ända till Rödbby, och kung Bores bländande praktjullandskap dominerade även hela Tyskland fram till Hamburg. Det var ingen ände på vintern denna vårdagjämningdag.

Stämningen var även god bland passagerarna på tåget. En stackars svensk som skulle skida i Österrike hade tagit med sig en alldeles för stor ryggsäck - han kunde varken ta den av sig eller på sig utan hjälp. När jag sade till honom att han hade för mycket bagage på ryggen gav han mig fullkomligt rätt, men det var ingenting han tänkte göra åt saken.

Ännu levde jag på de ljuva minnena från festerna de sista avskedsdagarna. Särskilt muntert hade det varit på ordenssammankomsten. Det är ju omöjligt att komma ihåg de olika tecknena som ska ges med öppna eller slutna händer, två eller tre fingrar, handen på hjärtat eller för pannan, hemliga lösenord, som växlar oftare än någon hinner lära sig dem, och så vidare, alltsammans tacksamt för vissa ordenssällskap att parodiera och gyckla med så att allt gravallvar med bödlar och dödsskallar och öppna eller låsta likkistor med lik eller utan och dödgravare utklädda till ETA-terrorister eller bödlar fungerande som konferencierer blir till rena spexet och hur skoj som helst, - men det får man naturligtvis inte göra ännu roligare än vad det är med att dessutom skämta om det, åtminstone inte under pågående ceremonier. Ännu roligare är det när någons olokaliserbara mobiltelefon plötsligt börjar avge hysteriskt pigga marschsignaler mitt under en prästs gravallvarliga predikan, eller när högtalaranordningen hittar på egna hyss, så att talarnas myggmikrofoner plötsligt börjar bullra och dåna utan annan anledning än att till exempel vederbörandes hjärta slår eller han andas eller han råkar göra en fatal gest, som får myggmikrofonen att reagera som en panikslagen geigermätare med förstärkare, mitt under de gravallvarligaste omständigheter, som om det var självaste Bosse Ringholm i riksdagen..... Högtidligare kan det inte bli.

Under herrmiddagen i lördags berättades det mycket historier, gärna om smuggling. En veteranresenär på besök i något exotiskt land fick i present av sina vänner 70 flaskor vin att fylla hela bilen med. Han förstod att han skulle få problem i tullen för det men ansåg det värt det och var inställd på att få betala. När han kom till tullen vinkades han förbi utan att ens stoppas. Men nästa gång han reste fick han hundratusentals kulspetspennor i firmapresent. Det var ju hur oskyldigt som helst, men dem åkte han fast i tullen för, då personalen nödvändigt skulle undersöka och skruva upp varenda penna. Ingenting kan ju vara mera misstänkt än en transport av

så många kulspetspennor. I åtta timmar höll tullpersonalen på med att skruva och öppna pennor. Sedan fick han åka utan att de hittat något annat än bara bläck.

Men roligast var historien om tuppen, hunden och snigeln, som bodde tillsammans. Tuppen var storrökare, och de andra hade han som upppassare, för som tupp var han något av en översittare. En dag tog hans cigaretter slut, och han blev helt desperat. "Du, hunden, du kan väl gå ut och köpa cigaretter åt mig," bad tuppen. Men för en gångs skull var hunden på det humöret att sticka upp mot tuppen: "Nej, du får be snigeln i stället." Så tuppen bad snigeln köpa cigaretter åt honom, och snigeln lommade troget iväg. Det gick några dagar. Det gick en vecka. Det gick en månad. Tuppen blev mer desperat för varje timme. Till slut sade han till hunden: "Det här är sista gången jag ber snigeln köpa cigaretter åt mig, om han ska vara så långsam av sig." Då hör de snigelns röst, som svarar dem från dörren: "Om det är så att ni ska prata skit om mig går jag inte alls!"

Även min bordskamrat från ordenssammankomsten hade praktfulla smugglarhistorier från sin fars tid som sjökaptan att dra, men de var både oändliga och otaliga. Minnesvärd var dock sannhistorien om seglarentusiasten som däckade sin jolle och gav sig ut på långseglats till Karibien. Han kom av misstag till Australien i stället.

Tyvärr får nu inte gubbarna längre köpa sprit under barnfesten i januari. Tidigare har det alltid auktionerats sprit vid denna tillställning, men plötsligt skulle det bli slut med det. Resultat: kaos och uppror i hela sällskapet. Det är omöjligt i ordenssammanhang att rucka det minsta lilla på gamla traditioner, hur anakronistiska och malplacerade de än verkar vara. Det är tack vare det som ordenssällskapen överlever.

Märk väl: inga ordenssällskap har nämnts och inga ordenshemligheter avslöjats. Men alla har de något gemensamt: frihet från alla de hot som samhället utgör med alla dess inskränkningar av individualism och demokrati. Det var deras ursprungliga mening under medeltiden, och den är fortfarande aktuell.

3.

Snöfälten täckte hela Tyskland, och Österrike var rena Snödrottningens hem med granar och träd bågnande av snödrivor. Jag hade tur med resällskapet. Min reservation hänvisade mig till en tråkig sittplats vid en gång, som jag genast övergav för att uppsöka en kupé. Jag fann en med en trevlig ung man från Serbien. Han hade varit på besök hos sin tant i Hamburg och var nu på väg hem med diverse saker i bagaget, bland annat en äkta Jack Daniels. Denna ädla whiskey från Tennessee är den äldsta och genuinaste i Amerika och inte ens någon bourbon. Emellertid doftade den ännu bättre än den smakade. Själv bjöd jag på min megaflaska Martini Rosso, och sålunda hade vi det hur trevligt som helst hela kvällen, tills ett ungt tyskt par kom på i Hannover som skulle flyga till Dominikanska Republiken från Regensburg. Så vi slapp dem redan i Regensburg.

Först på andra sidan den ungerska gränsen bortom Hegyeshalom upphörde snölandskapet, men det regnade snöblandat regn och var kallt och ruggigt. Ingen vår någonstans i sikte.

Sakta rullade tåget in på Keleti Pu-stationen, och man var hemma i Budapest igen. Lyckligtvis var allting sig likt, och jag tog genast in på järnvägsstationens restaurang 'Baross', som numera till och med har en adress på Internet. Givetvis föll man genast för kycklingen i paprikasås med nudlar, samma rätt jag hade senast för 2 år sedan. Pianot stod tomt mitt i salongen – det var ingen pianist idag. Men det var det enda som saknades. Lunchen var lika förträfflig som den i Köpenhamn igår varit misslyckad och lika billig som gårdagens varit dyr: bara 1500 forint med rött vin och

kaffe! Så god valuta för pengarna får man aldrig väster om Ungern. Ändå hade Ungern blivit dyrare: man klarade sig förr på halv västerländsk budget, men nu närmar det sig tre fjärdedelar.

Kort sagt, resan hade på alla sätt börjat förträffligt och värdigt, och nu var det bara att hålla stilen. Men skulle det gå under den kommande natten genom Jugoslavien?

Min vän Sasja hade varnat mig för omständigheterna: knökade tåg, och problem på vägen. Men man måste ju igenom. Vid gränsposteringen Ungern-Vojvodina utspann sig dramatiska scener: folk som protesterade högljutt mot visumtvånget och ställde till med demonstrativa uppträdanden som pågick i timmar. Men i stort sett förflöt resan lugnt. Det blev ännu en natt utan säng i trängsel med praktexemplar av jugoslaviska surkålstanter och fyllon, men man överlevde och kom över gränsen. Det hördes ingenting från striderna i Makedonien då vi var långt norr om. Men det pågick en högljudd politisk debatt längre fram i tåget där beresta jugoslaver tydligt kom med argument både på tyska, engelska och svenska utom ryska och serbokroatiska. Tyvärr kunde jag inte uppfatta närmare vad debatten egentligen rörde sig om, men både ryska och turkiska maffior diskuterades utom förhållanden i Finland, Baltikum och Polen.

Den bulgariska gränspoliserna nöjde sig med att ge en vanlig enkel stämpel i passet. Inga visumproblem. Därmed var hela resans svåraste detalj undanstökad: man hade Jugoslavien bakom sig.

Det var inte varmt i Bulgarien, och alla vårtecken lyste med sin frånvaro. Diana tog emot mig med högsta grad av gästfrihet som vanligt och bjöd genast på riktig rakia och lunch med rödvin utom alla de vanliga bulgariska ingredienserna: peperonis, yoghurt, sallad, vit ost och tjockt bulgariskt bröd. Festen började omedelbart.

Det var ju 1 1/2 år sedan jag senast var i Bulgarien, och mycket hade hänt under tiden. Laglösheten hade tilltagit parallellt med välståndet. Precis i dagarna pågick inte bara det makedoniska kriget i granngården utan hade fyra ryska diplomater utvisats för spioneri. Detta är någonting fullständigt sensationellt, då Bulgarien och Ryssland alltid haft de närmaste tänkbara vänskapsband. Att de spionerar för varandras räkning har alltid varit en självklarhet. Men nu har alltså plötsligt Bulgarien satt streck för räkningen, och även Moskva har omedelbart utvisat fyra bulgariska diplomater. Detta har glatt Vita Huset och Pentagon, och CIA håller nu på att etablera ett kontor i Bulgarien. Bulgarna själva påstår att Bulgarien nu håller på att bli Amerikas 53:e stat.

Även EU börjar mer och mer nåderikt omfatta Bulgarien. Från och med påsk i år behöver bulgarerna inte längre visum för att besöka EU-länder, men i stället skall de ha många andra papper i ordning: papper på att de har arbete, papper på sin hälsa, papper på att de har betalat sin skatt, inkomstavgifter, och så vidare. Så visst är en bulgar välkommen till EU. Det är bara mera komplicerat än någonsin.

Samma kväll gick vi på konsert. Det var ett helt och hållet engelskt program med musik av William Walton, Joseph Haydn och Edward Elgar, men det intressanta var solisten-dirigenten, en ung sprudlande entusiast vid namn Robert Cohen. Han uppträdde utan frack men i stället i en lätt och luftig mörk kostym med fluga, och man förlät honom detta när han framträdde som sin egen solist i Haydns cellokonsert i D-dur opus 101. I sin lättare kostym var han mycket friare att både dirigera och ekvilibristiskt traktera cellon än han varit i stärkkrage. Han är bara omkring 35 år och redan ett världsnamn och lika säker som solist som dirigent och lyser av generös entusiasm och hjärtlighet. Efter William Waltons läckra Henrik V-svit och Haydnkonserten gav han två extranummer som solist, som ensamma var värda hela konserten: två satser av Bach. Andra halvlek gavs Elgars underfundiga och bitvis överväldigande vackra Enigma-variationer. Den bulgariska publiken

reagerade med himlastormande entusiasm, och han skulle just inleda den vackraste Enigmavariationen som extranummer när det började storma utanför. Knappt hade inledningstakterna påbörjats, så blåste plötsligt ett väldigt takfönster upp, och regnet kom vråkande in över publik och kontrabasisterna. Eftersom ingen kunde stänga fönstret, som blåst sönder, var det bara att avbryta. Men Robert Cohens musikerskap och hans redan två extranummer skulle förbli oförglömliga.

4.

Vi hade en enastående tur. Diana fick veta att operan skulle ha premiär på "Lucia di Lammermoor" av Donizetti, hans kanske yppersta verk och utan tvekan hans mest dramatiska opera. Men hur skulle vi få biljetter? Diana satte genast i gång djungeltelegrafan bland sina journalistkontakter.

Redan på dagen hade det löst sig. Det infann sig hos oss en underbar äldre journalisttant, som på eget bevåg gav ut en månatlig tidning för barn. Hon var en typisk representant för det bästa av Bulgarien: kunnig i ett antal språk, främst ryska, polska, ungerska, rumänska, turkiska, franska och engelska, hade utgivit diplomaternas egen tidning på ryska och levde nu ensam med sin 95-åriga far, fortfarande ogift och barnlös, en förtjusande tant, som satsade sitt allt på en kulturtidning för barn. Hon hade skaffat oss biljetter till en premiär av "Lucia di Lammermoor" med Bulgariens egen stjärnsopran i huvudrollen: Darina Takova.

Hon inte bara sjöng bra utan var dessutom vacker. Hon tog sin publik med storm, och bulgarerna ville aldrig sluta applådera. Även för övrigt var föreställningen glänsande. Man hade sina onda föraningar inför en Donizettiopera på en bulgarisk scen: senast hade det varit "Kärleksdrycken" framförd på ren bulgariska med en falsk hjältetenor stämd en kvarts ton för lågt. Det hade varit rena katastrofen. Till all lycka var kvällens föreställning på originalspråket, det enda musikaliskt möjliga språket. Och visst var det en upplevelse att få se dessa kraftiga, breda och fyrkantiga väldiga bulgarer sjunga på tvättäkta italienska med stora gester och passioner, utmanande varandra på dueller, fäktande med svärd och hillebarder, stampande och ursinnigt trotsande varandra, och så mitt i bland dem en änglaskön primadonna som en ny Maria Callas, prostrerande sig raklång på scenen, hysteriskt utgjutande sitt hjärta och smärta och oslagbart genomförande sin stora vansinnesaria beledsagad av den ensamma flöjten. Vi satt uppe på högsta balkongen, varifrån man nästan fick svindel blickande ner i det gapande orkesterdiket, men man hade förträfflig uppsikt över allt och kunde följa med allt vad som hände. Under vansinnesarian var det bara primadonnan och flöjten som verkade. Dirigenten satt inaktiv, och orkestern för övrigt var gravallvarligt tyst. Endast primadonnan sjöng och flöjten spelade för varandra i ett perfekt och trollbindande samspel. Det var ett oförglömligt sanningens ögonblick. Efteråt var publiken alldeles vild, och ingenting kunde tysta ner den. Själv satt man bara och grät inför denna oförlikneliga musikaliska upplevelse.

Även scenografin var mer än bara lyckad. Den var utsökt i all sin enkelhet. Alla dräkterna var perfekt realistiska från 1600-talet med Richelieu-spetskragar för alla männen och mjuka elisabetanska slöjor för alla damer. Det kunde inte bli äktare. När Lucia genomförde sin vansinnesaria reste hon sig på ett altare med belysning underifrån. Effekten var maximal. Det hade inte kunnat göras bättre.

Handlingen är från Sir Walter Scott. "The Bride of Lammermoor" är hans mest dramatiska och enda mörka roman. Den skrevs närmast före "Ivanhoe" när den skotske barden låg svårt sjuk och trodde att han skulle dö. Det handlar om familjefejder, där några älskande kommer emellan. Den hårde Henry har besegrat klanen Ravenswood och vill gifta bort sin syster Lucia med sin vän lord Ashton, men

Lucia älskar förstås den siste överlevande av Ravenswoodklanen, som heter Edgar, och hennes kärlek är varmt besvarad. Men hennes bror och familjepresten övertalar Lucia till att tro att Edgar älskar en annan och bedragit henne, och hon går på det. Det blir bröllop, men till bröllopet infinner sig den rasande Edgar som offentligt anklagar den stackars Lucia för otrohet och utmanar hennes bror på duell. Hon blir då vansinnig, och på själva bröllopsnatten mördar hon sin make. Sedan dör hon själv av brustet hjärta, duellen kommer av sig, och alla de överlevande lever olyckliga i alla sina dagar. Endast de som redan har dött har i jämförelse klarat sig helskinnade. Det är i huvudsak handlingen i Walter Scotts nästan Brontëiskt dystra roman, ett perfekt stoff för en italiensk opera, och Donizetti har gjort det bästa av saken. Utom den stora fantastiska vansinnesarian är operan även världsberömd för den stora bröllopsseptetten, där Lucia och hennes bror, prästen och deras kumpan, Edgar och Lucias bästa väninna och några till utom hela kören får hela publiken att baxna genom sina värtaliga utgjutelser över svek och förräderi, bitterhet och tröst, hot och förebråelser, skuld och försoning och körens övertalning om att alla fåfängt skulle ta sitt förnuft till fånga, allt resulterande i oundviklig total tragedi och katastrof i Donizettis mest härligt genomförda och underbart harmoniska opera.

På kvällen efteråt såg vi ett alldeles förskräckligt intressant TV-program från Discovery Channel med titeln "Warnings from the Ice". Det handlade om undersökningen av isen i Antarktis och Grönland och de geologiska sanningar man kommit fram till genom att borra upp is från hundratusentals år sedan. Man kom fram till att jordens klimat varit tämligen stabilt under de senaste 10,000 åren, men före 8000 år före vår tideräkning hade klimatbubblorna varit fullkomligt ofattbara. Alla de senaste årens naturkatastrofer med alla jordbävningar och tyfoner och andra kataklymer var bara en promille och bara väderlek mot de klimatförändringar från före 10,000 år sedan som då varit världsomfattande klimatkataklyster, som tycktes bevisa att all civilisation och mänsklighet på jorden varit omöjlig till för 10,000 år sedan på grund av de ständigt drastiska klimatförändringarna.

Detta gav ju en del att tänka på. Vad som helst kunde hända när som helst. Alla det senaste årets översvämningar, jordbävningar och cykloner var bara idylliska varningar för hur det verkligen kunde gå till om klimatet bestämde sig för att förändra sig....

5 : Bulgarisk idyll i krigets skugga.

Vi åkte någonstans långt bort i sydost i riktning mot Makedonien. Där härjade det nya inbördeskriget för fullt, och Bulgarien var fullt involverad i det. Strax före stridigheternas utbrott hade Bulgarien "råkat" leverera som "gåva" till Makedonien alla sina gamla stridsvagnar. Spänningen i Makedonien mellan albaner och slaver hade oavslutligt ökat ända sedan de första inbördeskrigen i Bosnien för nio år sedan. Det var dömt att flyga i luften förr eller senare. Albanerna i Makedonien var som syndromet i Tjetjenien: sprängmedelfyllda bunkrar som bara väntade på urladdning. Efter den plötsliga leveransen av de bulgariska stridsvagnarna stod Makedonien äntligen redo.

Men det var inte dit vi skulle. Vi åkte till en sjö som faktiskt hette Bajkalsjön, ehuru den inte hade något gemensamt med den i Sibirien, en av världens djupaste sjöar. Den i Bulgarien var kanske högst tre meter djup men var vida berömd som fågelsjö med sina skyddande vassruggar överallt, som gjorde den omöjlig att bada i.

Där i en by hade Lili ett sommarhus. Hon hade hållit på att bygga på det i sex år, och nästan alla hantverkare och byggnadsarbetare i trakten hade varit hennes anställda. Och nejden var synnerligen naturskön. Över hela landskapet höjde sig det

väldiga Rilamassivet som en vit fjällrygg av nästan Himalayaproportioner: man kunde inte se sig mätt på dess skönhet och kände sig nästan som hemma i Indien. Där fanns även några av Bulgariens få överlevande och betydande kloster kvar i närheten. De flesta hade ju metodiskt förstörts av den ateistiska kommunistregimen, som i likhet med den kinesiska kommunistregimen hade använt ateismens heliga namn som medel och ursäkt för att låta metodisk vandalism hemsöka det egna landets hela kulturarv.

På kvällen gick vi på bykrogen och hade världens festmiddag till ackompanjering av överdådig zigenarmusik. Vår middag för fyra personer inklusive sallad och snaps kostade allt som allt 20 leva, alltså 20 D-mark, alltså drygt 20 kronor per person.

Det är det ljuvliga med Bulgarien. Alla är fattiga och alla har därför råd med allt. Den mat vi inte orkade äta upp fick vi ta hem med oss i servietter. Detta var helt *comme il faut*. Så gjorde alla.

Som kontrast mot detta fria sunda Bulgarien långt ute på vischan bortom ingenstans såg vi på kvällen en snutt av en konsert från Australien med Paul McCartney. Det var den enfaldigaste tänkbara rockmusik hela vägen, samma sak hela tiden, exekverad av gamla degiga gubbar och Paul McCartney, som inte längre kunde sjunga utan bara skrika och det falskt dessutom. Det var patetiskt. Man undrade i sitt stilla sinne hur en sådan någonsin hade lyckats kunna göra succé och fortfarande tjäna miljarder på att bara framföra en massa omusikaliskt dravel.

Följande dag besökte vi klostret Zemen ännu närmare Makedonien, ett kloster som nu stod under Unescos beskydd genom sin unika gamla kyrka med fresker från 1100-talet. De hade lovat oss fortsatt stekande vackert väder men svek sina löften och gav oss bara mörka moln. Det var i och för sig lättare att stå ut med än solstekning på över 30 grader. I Zemen tog vi in på ett kafé, köpte halvah samt vin — man fick en flaska utmärkt bulgariskt rödvin för bara sju kronor. I Sverige skulle det ha kostat minst 50.

Man kunde inte vila sig mätt i Lilis underbara lilla hus vid den bedårande silverglittrande fågelsjön mitt i Bulgariens vackert böljande berglandskap med hela det snöhöljda Rilamassivet höjande sig som ett Himalaya mot himlen. Det var ett ställe där man verkligen kunde frossa i den allmänna friden trots kriget i närheten.

Där kulminerade striderna denna dag, när Skopije satte in tungt pansar mot de kämpande albanska fribytarna i Tetovo, landets andra stad bara 7 mil från huvudstaden. Alla var arga på albanerna. Konflikten hade varit oundviklig, därför att albanerna med sin muslimska tro hade den inställningen till livet att varje man måste sätta sju söner till världen. Denna attityd var ett arv från gamla krigartider för 500 och kanske 1000 år sen, när manfallet i de ständiga krigen var stort och därför varje soldat måste se till att han hade söner, minst sju, då de flesta av dessa ju ändå också måste stupa. Denna mentalitet levde kvar hos albanerna i 2000-talet mitt i världsöverbefolkningskrisen och skapade ett helvete för makedonierna i dessas eget land. Nu har de i ursinne satt in stridsvagnar mot gerillan. Problemet lär därmed inte vara löst.

Vi tröstade oss med att på kvällen besöka Ludmila, som bjöd på vin, ost och halvah. Hon har skrivit färdigt sin första bok och planerar nu andra utan någon möjlighet tills vidare att få någonting tryckt. Men även hos henne märktes det tydligt att detta var lyckliga dagar för Bulgarien på grund av EU:s hävande av visumtvånget. Därmed har Bulgarien kommit före Rumänien i kön till EU. Rumänerna måste fortfarande ansöka om visum för att resa till något EU-land och därmed utsätta sig för alla byråkratiska förödmjukelser och manglingar genom de oförskämdate personliga frågor och förhör. Detta slipper nu bulgarerna, och de kan till exempel nu fritt passera över gränsen till Grekland utan värre gatlopp än att få en datumstämpel i passet. Det är en enorm lättnad för bulgarerna, och förtjänsten är helt

och hållet president Stojanovs och hans kvinnliga utrikesminister "tricky Nadias". Lili har inte kunnat besöka sin dotter i Tyskland sedan hon återvände till Bulgarien för femton år sedan, men nu slipper hon plötsligt de byråkratiska förnedringar som tidigare låg hindrande i vägen.

En sista kommentar till striderna i Makedonien: varifrån har albanerna fått sina vapen? Vem har beväpnat dem utom sådana som har intresse av konflikten? Dock är det inte så mycket muslimska terrorister som den ryska maffian och den turkiska maffian. I dessa dagar blev ett antal ryska diplomater utvisade från Sofia medan ännu fler bulgariska utvisades från Moskva. Naturligtvis har Moskva inget intresse av att Bulgarien mer och mer omhändertas av Amerika. Bland annat därför har den ryska maffian intressen bland albanerna i Makedonien. Jag såg fram emot att få höra doktor Sandys syn på saken.

6. Doktor Sandy har ordet.

Det hade varit min bästa bulgariska vistelse sedan den allra första 1991. Fem underbara dagar hade kulminerat med den underbara vistelsen vid Bajkalsjön långt fjärran från vimlets yra, och vi hade även en värdig avslutning med förevisning av mina diabilider från Ladakh hos Polyglotos med rödvin och både brokig och bråkig publik – alla talade hela tiden i mun på varandra på bulgariska, franska, engelska och tyska, så det var ingen idé att förklara något. Publiken visste ju allting om Ladakh bättre själv. Emellertid fick jag lova Nina att producera en artikel om Ladakh på engelska med bilder, som Polyglotos skulle se till att blev publicerad. Därmed var grunden lagd för ett utvecklat samarbete i framtiden.

Dessutom hade vädret varit kanon. Tidningarna talade om julitemperaturer. Våren exploderade så att alla allergier erupterade på en gång. Överallt nös man epidemiskt. Ändå var inte mycket grönt ännu, men när man kom in i Turkiet blev det grönare. Ändå var det betydligt kallare där.

Doktor Sandy var på gott humör ehuru han ej hade de bästa nyheter:

"Du kommer till Turkiet i ett dystert ögonblick ("dismal moment"). Ekonomin är på väg ner i en brantare utförsbacke än i hela världen för övrigt, och vår kloka reformregering trampar vatten för att överleva. Om den faller är det ute med Turkiet."

Han tog mig med till hjärtat av Konstantinopel till lunchrestauranggatorna, där alla vanliga turkar går och äter, och vi intog en enkel lunch utan åthävor.

Jag var genast ivrig att få höra allt om hans syn på den aktuella Balkansituationen med ryssar involverade bland albanerna och Amerika i Bulgarien. Han kände mycket väl till den senaste rysk-bulgariska diplomatkrisen och skrattade åt den. "Bara trams," sade han, "nur Kwatsch!" Han tyckte att detta tyska ord var det rättaste för situationen. "Alla diplomater är spioner. De har just ingenting annat att göra. Det är vad de har betalt för. Då och då får regeringarna för sig att de behöver ge någon annan regering en spark i ändan, och då sparkar de ut diverse diplomater, som alltid är lovligt villebråd just för att de har immunitet. Man kan behandla dem precis hur som helst bara det inte är fysiskt. Så vad är diplomatstriden Bulgarien-Ryssland? Bara ett bråk i en sandlåda, där barnen trampar sönder varandras sandkakor. Efter en timme är det glömt.

Men visst är det intressant att Bulgarien rycker så starkt framåt och redan ligger långt före Rumänien. De har haft tur med sin liberala regering med några mycket fiffiga krafter i ledningen. Men grekerna är inte helt glada åt det. De hade helst haft Bulgarien kvar på säkert avstånd på andra sidan sina berg. Bulgarerna älskar grekerna, men grekerna ser bulgarerna nästan som turkar, bara något mindre hotfulla.

Det blir aldrig någon ny konflikt mellan Ryssland och Amerika. Båda har vuxit ifrån det. Däremot tillspetsas hela tiden läget Amerika-Kina. Där byggs det upp ett nytt kallt krig. Amerika ser mer och mer Indien som sin allierade i Asien utom Japan och Sydkorea, medan de blir mer och mer medvetna om hur farliga positioner Kina skaffat sig i Pakistan, Burma och Nepal. Maoisterna i Nepal kan mycket väl destabilisera hela subkontinenten. Så länge militärdiktaturen i Burma är kvar med sitt oerhörda monopol på obegränsad drogtillverkning där, och så länge Nepal har problem med maoistgerillan kan den kinesiska faran inte överdrivas. Bara Pakistan börjar bli tämligen tandlöst trots sina bomber men mest emedan de börjar få problem med sina bråkiga grannar talibanerna, som de själva etablerade med amerikanska vapen. Där har Amerika ett annat rötsår i benet: talibanerna hade aldrig kommit till makten om inte självaste CIA hade gett dem obegränsat stöd under 80-talet. (sagt i mars 2001. red. anm.)

Men den största faran för Amerika är något helt annat. Det är inte drogtrafiken och våldet. Det är den förfallande matkulturen. I katastrofalt hög grad har Amerika övergått till renodlad skräpmat. Fler och fler äter bara hamburgare med ketchup, dricker bara gasade läskedrycker och späder ut det med kaffe och sprit och förstör sedan kvällarna framför TV med chips och jordnötter, pizza och whisky. Man kan inte leva ohälsosammare. Och det syns på dem. Vandra på en gata i New York, och vad ser du? Svampiga slamsmassor. De kan inte ens gå, utan vaggas och skvalpar fram. Denna växande överviktighet på skräpmat i västvärlden är rentav katastrofal.

Samtidigt förstör de sig själva mentalt med att låta sig hjärntvättas av sina TV-apparater. Inte konstigt att hela samhället blir schizofrent och odugligt! Att läsa en bok kräver en ansträngning och koncentration och utvecklar hjärnan, men TV bara tar utan att ge något tillbaka. Mest tittar folk på TV för att döda sin tid. Det är i praktiken att ta kål på sina liv och döda sig själva. Naturligtvis blir de lätt schizofrena psykopater. Naturen har inte ämnat människan till sådant."

Här drog doktor Sandy sin stora föreläsning om schizofreni, som jag har bearbetat i ett annat sammanhang.

Vår lunch var angenäm och intensiv trots det dystra vädret med en sol som bara lyste med sin frånvaro över den kroniskt havererande turkiska ekonomin och dess kriser med ständigt nya känningar av inbördeskriget i Kurdistan, ty vi gjorde det bästa av saken, - åt gott och var glada. Och det är egentligen det bästa man kan göra åt något här i livet, åtminstone enligt doktor Sandy.

7. Turkiska idyller.

Så värst roligt var Turkiet för övrigt inte. Den ekonomiska krisen och oordningen hängde över landet som ett beklämmande moln, som om förtryckarreligionen islams nedslående andliga monopol inte var tillräckligt. Det fanns mer än gott om skoputsare, och de accepterade inte ett nej tack, inte ens fast man hade sandaler. Man måste bli arg för att få dem att förstå att man varken ville ha sina sandaler putsade eller att de ens behövde putsas. De ville då ha svenska eller utländska mynt i stället för ingenting. De fick ingenting.

Samtidigt trappades Palestinakrisen upp med nya självmordsbombare mördande kvinnor och spädbarn för att själva förlora livet för ingenting. Hamas tog på sig skulden, och i det internationella arabrådet grälade Kuwait på Irak för att det inte ens ville erkänna att Kuwait existerade medan hela arabvärlden i gengäld grälade på Irak för att det vägrade uppföra sig. Samtidigt fortsatte striderna i Makedonien. USA och FN var där och såg på med sina trupper.

Mitt vandrarhem var helt upp och ner. Fönster byttes ut och det målades i taken så att gästerna fick flytande målfärg i håret när de inte märkte det. Allt var kaos.

Men jag fick lösningen på förra årets mysterium, när en ung turk tog mig med till Taksim och vi råkade ut för ukrainska dansöser. Andra hade nu råkat ut för samma sak. Det var en lönsam rörelse för turkarna. Man blir tilltalad ute på stan helst en kväll och när man är ensam. Turken inbjuder till ett glas öl någonstans. Han tar dig med i sin bil, och ni åker någonstans bortom Tjottaheiti varifrån det är omöjligt att finna någon väg tillbaka. Där uppvaktas man av ukrainska fnask och bjuds på oemotståndliga läckerheter. Fnasken dricker champagne i ditt knä. Sedan måste du betala, och räkningen är på turkiska miljarder, alltså tusentals kronor.

En variant är att ölet ni dricker har en oidentifierbar bismak. Någon råkar ha spetsat det med något, men det märker du inte förrän det är för sent. Och när det väl är för sent är du helt tillspillogiven för fnasken och deras sutenörer, för nattklubben och dess ägare och maffian bakom rörelsen. Roligare kan det inte bli. Du vaknar upp någon gång med ditt huvud stort som en måne, och om du har tur har du åtminstone fått behålla kläderna men ingenting annat. Detta händer dagligen.

Ändå fick Turkietséjouren en värdig avslutning. Jag träffade Ringo, ursprungligen en tysk som nu sedan ett antal år var utan nationalitet och hemland. Hans tyska pass hade gått ut för länge sedan, och även i Turkiet hade hans uppehållstillstånd för länge sedan tagit slut. Han talade flytande engelska och spanska och hade varit en entusiastisk globetrotter i många år, men framför allt hade han bott i Göteborg under 60-talet. Han var nu 57 år och jämnårig med min äldsta bror.

Vi hade inte en lång stund tillsammans, men under den dryga timmen hann vi i alla fall diskutera det mesta: musik och litteratur inte minst. Han var rädd för sitt eget folk tyskarna. Fenomenet den tyska grymheten kom vi att fördjupa oss mest i. Under 60-talet hade han som tysk blivit stenad i Tyskland och det bakifrån bara för att han varit en hippie. Vi försökte förstå den tyska nationalsinnessjukdomen så klart manifesterad genom mänskliga uttryck som Freud och Jung, Schopenhauer och Nietzsche, Wagner och Hitler. Vi kom båda fram till att 30-åriga kriget (under 1600-talet) kunde vara ett underliggande nationaltrauma. Under det kriget bröt den tyska grymheten för första gången ut i full låga. Vi försökte gå längre tillbaka och kom fram till Martin Luther, men Ringo hävdade bestämt att Luther aldrig velat någon brytning med kyrkan eller några konflikter. Det kan man diskutera.

Vi diskuterade även den turkiska krisen, som Ringo på ett åskådligt sätt kunde förtydliga för mig. Redan i vintras hade den turkiska ekonomin kollapsat, och i princip var hela Turkiet in-tecknat åt IMF, internationella valutafonden. Inga reformer kunde nu genomföras på två veckor, och Turkiet skulle så länge förbli i limbo. Situationen var hopplös men inte allvarlig. Ringo menade att den turkiska ekonomiska katastrofutvecklingen innerst var en konsekvens och ett straff för att Turkiet under 20-talet gjort sig av med alla greker och judar. Det var alltid grekerna som uppehöll sultanatets ekonomi, och Turkiet blev en stormakt när det efter 1492 generöst tog emot alla judar och gav dem fulla medborgerliga rättigheter efter att Ferdinand och Isabella kastat ut dem och utrotat dem från Spanien.

Vi diskuterade också de stora globala miljöproblemen, men den tyska diskussionen förblev den intressantaste. Ringo menade, att faran med Tyskland var att alla dess traumata aldrig hade bearbetats. Såren var kvar efter andra världskriget och hade aldrig förbundits ordentligt. Tyskland hade aldrig tagit på sig hela skulden och ansvaret för andra världskriget och sagt: "Mea culpa!" inför världen och bett den om förlåtelse, som påven gjorde till Israel efter att ha avslutat kyrkans 2000-åriga förföljelse mot judarna. Den tyska kräftsvulsten hade aldrig opererats. Den låg ännu där och pyrde och kunde, enligt Ringo, när som helst bryta ut i nya världsfatala metastaser.

Men roligast hade vi åt de muslimska böneutroparna. Våra åsikter överensstämde fullkomligt. Ringo berättade, att förr brukade böneutroparnas

mässande stafett-tirader från minareterna breda ut sig som en mjuk böljande matta över staden, och då gjorde det absolut ingenting hur falskt de än sjöng och hur illa det än lät. Ljudet var naturligt och diskret och oändligt sympatiskt, nästan som fågelsång. Detta behag förändrades totalt till motsatsen i och med högtalarnas ankomst. Genom högtalarna hörs det i minsta detalj hur omusikaliskt och illa de sjunger, och högtalarna överröstar varandra, så att staden dränks i mässande missljud. Ej heller fågelsång skulle låta angenämt om den förstärktes i högtalare med 1000 decibel. Till och med ute i de minsta tänkbara orter skryter böneutroparna med sina fina högtalare och njuter de av att dränka de stackars byborna i vanvettsoljud förstärkt till absurdaste överdrift, medan allt man kan göra är att hålla för öronen....

Sådant tvingas muslimerna minsann lyssna till, medan fundamentalisterna förbjuder dem att lyssna till musik och lovar dem, om de gör det, att Allah i så fall skall straffa dem när de är döda med att hålla kokande bly i deras öron....

Min ungerska rumskamrat Levende var däremot mycket optimistisk nu när det gällde Balkanstaterna. Han menade att Jugoslavien nu inte bara var på rätt väg utan rentav helt normaliserat, och han såg även optimistiskt på Rumänien och Bulgarien och Bosnien. Endast Makedonien kunde han inte uttala sig om, men han trodde krisen där snabbt skulle gå över. Som ungrare betraktade han hela Balkan som ett ungerskt ansvarsområde, som i framtiden Ungern hade en stor roll att spela i som vägledare och beskyddare åt de omogna och oroliga balkanska folken, som ännu hade så mycket att lära sig.... Ungefär just så såg vi på Östeuropa när järnridån äntligen föll för bara tolv år sedan. Mycket vatten har flutit i Donau sedan dess, och mera lär komma att flyta där ännu.

8.

Turkiet hade känts beklämmande på grund av den ekonomiska krisen, och det var nästan skönt att komma därifrån. Som vanligt kändes det som en befrielse att komma in i Grekland, där islam inte utövade något betryck, där EU borgade för demokrati, säkerhet och frihet, och där våren väntade. Vid Pythion, gränsstationen, välkomnades man av flockar av mästerflygande vita storkar. Denna gängliga långa fågel med sin klapprande näbb tror man knappt att kan flyga, men oj vad man bedrar sig! Den hör till världens absoluta vingmästare.

På tåget till Thessaloniki var det trångt som vanligt, och i den överbelamrade kupén infann sig som vanligt det obligatoriska fyllot, en äldre stadgad man typ massiv och utomordentligt trygg i sin godmodiga påstrukenhet. Han underhöll hela kupén hela natten.

I Thessaloniki fick jag möjlighet att pröva stationskaféet efter renoveringen. Jag kunde konstatera att det var helt som tidigare. Enda skillnaden var att det inte längre hade öppet dygnet runt. Nu stängde det efter kvällen för att inte öppna igen förrän halv sju på morgonen. Naturligtvis var det bättre förr. Allt var alltid bättre förr och åtminstone billigare, vilket alltid gör en väsentlig skillnad.

Men vädret var kallt, ehuru våren definitivt hade kommit. Den mötte en på vägen ner från Thessaloniki. I Konstantinopel hade det varit direkt svidande kallt, och inte ens i Athen kunde man ta av sig strumpor eller jacka. Det hade dock varit varmt. Under värmeböljan i Bulgarien hade Athen haft 33 grader. Det hade aldrig hänt i mars tidigare.

Mitt vandrarhem "*Annabel*" tog emot mig med varm famn och öppna armar. Min värd kom genast ihåg mig som "finländaren". Hyran var liksom i fjol 2000 drakmer natten (45 kronor). Jämför det med det kaotiska vandrarhemmet i Konstantinopel med dess fönsterbyten och omdaningar och omflyttande av sina hyresgäster till rum utan tillgång till badrum: 6 miljoner natten, alltså hela 60 kronor! I Athen fungerade

allt: varmvatten, dusch, tvål, ordentlig säng - ingenting fattades, allt var tillfredsställande. Det var nästan så att man kände för att utelämna Istanbul nästa gång. Det hade alltid varit roligare att träffa doktor Sandy i Athen.

Trots det ogästvänliga vädret med en bister kyla som faktiskt gjorde att man frös om händerna bjöd ändå Athen på charmöverraskningar. Jag hade just tagit igen mig efter 32-timmars-tågresa från Konstantinopel utan mat med rejäl moussaka med grekisk sallad och frukt med jordgubbar hos Platon bakom Monastirakis och gick och strövade uppåt Areopagen och Akropolis och rös i det bistra ruggat när jag passerade neråt igen och råkade få höra någon sorts körsång. Jag drogs mot ljudet och kom till en kyrka. Det var fullt hålligång där inne. Försiktigt klev jag på och hamnade mitt i en smäktande gudstjänst med svängande rökelse och, vilket var det intressanta, en körsång som aldrig upphörde. De sjöng non-stop och bytte ibland rytm och melodi, men de pauserade aldrig. Kyrkan var absolut fullsatt, och det vimlade av tända ljus. Stämningen var fullkomlig. Körsången var inte helt ren, ett ackompanjerande litet orgelharmonium måste alltid då och då stämma in och återinföra rätt tonart, men känslan var det inget fel på. Äktheten var fullödig, och harmonierna och melodierna var så omisskännligt grekiska, att det hade kunnat vara fullt ös med Manos Hadjitakis. Manifestationen var typisk för det vaknande ortodoxa intresset i hela Östeuropa, vars hjärtland är Grekland. Den ortodoxa renässansen breder ut sina smäktande vingar över hela det sociala livet i Östeuropa från Grekland till Sankt Petersburg och har ett utomordentligt vacuum att fylla efter det enorma kulturella tomrum som kommunismen vållade med sin ateistiska metodiska ångvältsförstörelse. Den drabbade aldrig Grekland, men likväl blommar den ortodoxa kyrkan även upp och ut i Grekland nu i större utsträckning än någonsin under det barbariska 1900-talet. Man märker det överallt.

Och det känns väldigt upplyftande och konstruktivt; ty om något är främjande för det mänskliga livet så är det fantasin, som ju egentligen är själens enda näring och livskraft. Grekernas mäktigaste styrka var alltid fantasin med verbal begåvning som resultat, och den grekiska mytologin är den rikaste manifestation av mänsklig fantasi som någonsin alstrats - dess enda motstycke är den indiska och i någon mån den nordiska. Likaledes är kristendomen med dess helgondyrkan och mirakeltro först och främst en underbar jordmån för den mänskliga fantasin och kreativiteten.

Mera förbryllande var fenomenet att Grekland för några dagar sedan haft 33 grader varmt medan det nu var 11 grader mitt på dagen den 31 mars. Så varmt och så kallt hade det inte varit i dessa dagar på hundratals år. Därmed ställs man genast inför väder- och klimatförändringsproblematiken.

Under mitt samtal med Ringo i Konstantinopel hann vi diskutera även denna sak. Han var mycket bekymrad och såg saken an med synnerlig oro. Jag delade fullkomligt hans uppfattning att alla politiska skeenden var obetydliga i jämförelse med klimat- och miljöfrågan. Han vågade antyda en fantastisk teori, som han hade hört från esoteriskt håll:

"Vi vet ju ingenting om eventuella civilisationer före vår egen, som bara går 6000 år tillbaka i tiden. Vad vi vet är, att oceanerna oupphörligt har stigit ända sedan den sista istiden tog slut för 20,000 år sedan. För 18,000 år sedan bröt havet in genom Gibraltarsundet och fyllde Medelhavet, och för 8000 år sedan bröt det in i Svarta Havet och gav upphov till alla legender om Syndafloden. Men vi kanske står inför en mycket värre syndafloed än bara stigande hav. Vad vi upplever nu är drastiska väderleksförändringar, men de kan förebåda något mycket allvarligare, nämligen klimatförändringar, som är mot väderleksförändringar som en atombomb mot en handgranat.

Problemet är att det är människans egen förskyllan med sin bilindustri och koldioxidutsläpp med Amerika som hänsynslös ledstjärna. Amerika visar vägen genom sin råkapitalism, och hela världen följer efter medan dess ansvarsbärare

struntar i kritikerna och varnarna. Antag att det fanns tidigare civilisationer, som till exempel Atlantis. Antag att de begick samma misstag. Antag att de fyllde atmosfären med koldioxid som resulterade i klimatförändringar som gjorde att de gick under. Inte konstigt då att det inte blev ett spår kvar av dem. De var förfelade civilisationer. De begick ett ödesdigert misstag och gick under som följd, varvid de få överlevande strök ett streck över historien, liksom förintelserevisionisterna förnekar att förintelsen någonsin ägde rum, för att kunna ta i med nya krafter och börja om från början från ingenting. Det är bara en teori, men dess reella möjlighet är inte otrolig i sin skakande uppenbarhet."

9. Grekiskt trauma.

Med min trogne och trygge värd på vandrarhemmet hade jag en ingående diskussion om den sociala situationen i Grekland. Han inbillade sig att den var bättre i länder som Finland. Jag försäkrade honom om att den var lika dålig i hela EU: hög arbetslöshet, tilltagande kriminalitet, ständigt mera droger i omlopp som ständigt blir lättare att komma över, ständigt fler utslagna och uteliggare, och en allmän amerikaniserad vulgärkultur dominerad av skrämig rockmusik och sex- och våldspornografi, allt det i samhället som jag själv tog avstånd ifrån vid 16 års ålder när jag avbröt min konventionella skolgång. Bara i Sverige var möjligen situationen något bättre, där regeringen tog hand om de arbetslösa i någon mån och där en fängelsevistelse för kriminella snarare var en angenäm lyxsemester än något kännbart straff. Han höll fullständigt med mig om att bovarna i samhället och skulden till dess ökande kriminalitet och drogmissbruk var rockmusiken samt det allestädes närvarande massmediala utbudet av sex- och våldspornografi.

Men den sociala situationen i Athen var skakande. Min värd hade själv bittert fått erfara att hans egna gäster blivit bestulna av andra gäster i samma rum. Skandinaver var inget problem, sade han, men amerikaner var det i allmänhet.

Det bistra klimatet med nordanvind och dystert beklämmande väder, mot vilket uteliggarna förgäves försökte skydda sig med att krypa djupare in i gathörnen, ej sällan gamla kvinnor, ledde till att jag som vanligt i Athen överfölls av en överväldigande hemlängtan. Ändå hade jag bara fullgjort 12 dagar av resan och hade 17 dagar kvar. Min aptit slocknade, och min arbetsiver gick ner. Ändå hade jag absolut ingenting att klaga på. Tvärtom. Resan hade hittills varit en fullfjädrad succé utan några incidenter. Men den ökande sociala misären i ett EU-land som Grekland chockerade mig och var som ett plötsligt överraskande trauma.

Men det var inte det som var mitt problem. Den verkliga orsaken till misstämningen visade sig snart i en gigantisk king size diarré. Tydligt hade något kommit fel i kanalerna.

Vädret förblev ruskigt och regnigt och kallt, men sikten var klar. Ölandskapet ut över fjärden bortom Salamis mot Aegina och Peloponnesos erbjöd en dramatisk dyster havsscen av blygråa rusande skyar över ett förbjudande hotfullt hav med stark vind rakt mot land från öster. Tvärtom var det i Korintiska Viken, där hela havet tycktes rusa ut mot väster i ursinnig fart. De djupröda vallmorna blommade som verkningsfullast, den säkert vackraste av alla vallmoarter, den som kommer närmast den mörkt blodröda färgen. Ginsten blommade även generöst överallt liksom Bougainvillean naturligtvis, den blommar ju alltid, och bergen både ovanför Athen, norr om Korintiska Viken och över Peloponnesos var alla snöklädda denna den första april. Stämningen var god på tåget, det var ju söndag, och massor av grekiska exkursionsivriga söndagsfirare var ute och åkte. I Diakofto nedanför den smalspåriga järnvägen upp till Kalavrita invaderades tåget av ett helt stormigt scoutsällskap med påkar och vandringsstavar och flygande fanor utom den mest

överdrivna tänkbara skrymmande utrustning, som nästan konkurrerade ut alla andra passagerares och alla andra passagerare själva.

Trots de blygråblåa stormiga dramatiska skyarna var tågresan längs Korintiska Viken som vanligt fortfarande den vackraste i världen, och alla apelsin- och citronträd bågnade av sina färgglada färdiga frukter. Man kom fram till Patras precis till klockan åtta då det började skymma. Min båt hade som vanligt just gått, den brukar ju alltid avgå precis en halvtimme innan jag hinner fram, men detta var jag nu van vid efter tre års upprepande av samma missöde. Det var bara att knalla iväg bort till det gamla vandrarhemmet bortom staden, där jag genast hälsades välkommen tillbaka som pålitlig strandad stormgäst.

Därefter var det bara att förgylla kvällen med resans första tallrik spaghetti på det gamla stamstället, en enkel middag som genast överträffade allt i Athen. Patras är ju ett kulinariskt centrum och pålitligt som sådant, varför det alltid lönar sig att bli strandad där med eller mot sin vilja.

En ljuvlig natts välförtjänta sömn följde och en ny strålande dag. Snön låg ännu gnistrande kvar på Peloponnesos, och först på eftermiddagen började temperaturen bli dräglig uppåt 15 grader och började den grekiska våren likna någonting i stil med en sen finländsk augustidag efter den första frosten. Det var ännu långt kvar till någon riktig medelhavsvår, ehuru naturen började vakna och lystra till ljusets och värmens signaler.

Vi satt på terassen till det gamla vandrarhemmet med dess underbart förvildade trädgård, Charlie och jag, och förtalade hela världen. Charlie var som en yngre upplaga av doktor Sandy, skotte liksom han och avhoppad på livstid från det engelska samhället och allt etablissemang, men målare i stället för doktor. Han hade bott i och prövat på nästan alla länder i Europa, till och med Malta, ett av de angenämaste, om man bortsåg från bristen på grönska. Han hade även bott i Danmark men ställt sig helt främmande för den nordiska mentaliteten: "De arbetar som slavar hela veckan och är fullständigt deprimerade, för att så fort det blir veckoslut helt slå sig lösa och vilda och dricka sig fulla och festa som galningar, för att så fort det blir måndag igen bli fullständigt depressiva."

Han trivdes bra i Grekland och såg fram emot minst ett år till, men han var helt emot hela EU. Han menade att principen var god, "Amerika behövde ett motstånd och en medtävlare, en stark politisk och ekonomisk konkurrent," men i och med EMU hade EU sparat ur, vilket endast England, Sverige och Danmark hade förstått. "Det går inte," sade han. "Samma valuta i Tyskland och i Grekland, som tyska bankdirektörer skall få bestämma över och ställa villkor för, som folken i Grekland och Portugal skall förväntas anpassa sig efter, som om de sydliga europeiska folken, latinare och greker, skulle kunna förväntas fungera enligt den tyska mentaliteten? Lägg av. Det är dödfött. Möjligen kan man ha Euron jämsides vid den gamla nationalvalutan, men om Grekland skrotar drakman har Grekland förlorat mer än vad det någonsin kan vinna på Euron. Det gäller även Italien, Spanien, Portugal och till och med Frankrike. Om EMU genomförs konsekvent i alla EU-länder kommer det bara att leda till större sociala klyftor, större utslagning, större sociala motsättningar inom samhället, större fattigdom och till och med större arbetslöshet. Det är bara tyska bankdirektörer och deras lakejer som kan tjäna på affären. Alla vanliga människor blir alienerade från samhället, all naturlighet och ursprunglighet blir obehörig, hårdindustrierna får fortsätta med sin sterilisering och förökning av samhället, och dess fångar blir bara ensammare och sjukare, helt fastnade i materialismens återvändsgränd och dödsfälla. Det går inte. Det väcker bara ont blod, upprors känslor, vrede och revolter, som Atacrörelsen, som bara kommer att växa sig starkare hela tiden så länge de tyska bankdirektörerna får härja fritt. Engelsmännen har varit kloka nog att välja att behålla pundet. På samma sätt borde hela Europa fatta det vettiga i att behålla sina egna pengar och inte försaka dem i onödan för en

absurd utopi uttänkt av en inskränkt oligarki bara för att behaga bankerna och råkapitalismen. Nej, stackars vilseförda Europa, den gubben går inte."

10. *Den långa vägen till Sicilien.*

Men Charlies främsta kritik mot hela västerlandet gällde dess allmänna vanvett: "Den materialistiska stresshysterin tvingar alla att skaffa bil, att skaffa mobiltelefon, stereo, video, parabol och den ena lyxvaran värre än den andra som bara vållar bekymmer och ökar vansinnet. Nu måste alla ha en dator, men köper man en är den utdaterad efter ett år. Och detta vansinne deltar hela västvärlden alldeles frivilligt i, medan konsekvensen bara blir mera sociala problem, ökad utslagning, större samhällsklyftor och värre sociala aggressioner. Det är ingen sund utveckling. Det kan ju vem som helst se. Så varför reagerar inte fler emot det och ger fan i hela prylsamhället?"

Han hade även varit i Albanien och kollat läget. Där kostade en Kalasjnikov 10,000 drakmer (280 kronor) och en pistol hälften, och alla hade det. Till och med små killar gick överallt och lekte med professionella skjutvapen. Inte konstigt att albanerna lyckats sätta fyr på hela Jugoslavien 1999 och nu även fått Makedonien att explodera.

Det var en underbar eftermiddag i hans sällskap, vilket följdes av en lika underbart vacker kväll. Min båt hette "Maria G," tillhörde Med-Link och skulle gå direkt till Brindisi utan att stanna vid Korfu, vilket jag beklagade, ty jag föredrog den längre varianten. Det var en grekisk båt, och jag njöt till maximum av det faktum att jag skulle få förbli i Grekland ända fram till landstigningen i Brindisi.

Skymningen var den vackraste tänkbara. Det blåste fortfarande friskt från nordost och var därför ganska kallt, men likväl var det omöjligt att inte hålla sig kvar uppe på däck så länge som möjligt och njuta av den stormiga och vilda skönheten över den överväldigande romantiska grekiska arkipelagen. Vi lade ut klockan 7, och först klockan 8 började det mörkna. Många var de turister och resenärer, mest japaner, som insisterade på att jag skulle fotografera dem mot det sakta försvinnande Patras som bakgrund med Peloponnesos alltjämt snötäckta berg.

Brindisi var tråkigare än någonsin, och för att i någon mån döda tråkigheten där tog jag tåget ner ännu längre söderut till Lecce, Apuliens huvudstad och mycket intressantare än Brindisi. Från katedralens kampanil ser man havet på båda sidor om den italienska stövelklacken. Piazzan framför katedralen är ett arkitektoniskt mästerverk, var man länge kan dröja sig kvar och njuta av den klassiska helt intakta skönheten från 1700-talet. Därtill är Apulien och Lecce kända för sina kulinariska traditioner, och givetvis var det det rätta stället att fira ens första italienska middag på efter återkomsten.

Tåget till Torino tar 13 timmar och går tvärs genom hela Italien från söder till norr och över 10 meridianer. Torino var grådaskigt och avskräckande, men där hade jag en av resans viktigaste missioner, och jag hade lovat Diana i Sofia att klara av den genast när jag kom till Italien. Så det var bara att motvilligt bita i det sura äpplet, som blev mer än lovligt surt.

Varken Alena eller någon Egi var nämligen hemma. Jag hade ringt in fyra meddelanden på deras olika telefonsvarare från Brindisi men ej fått tala med någon levande människa. Jag borde ha förstått därav att de ej var att räkna med, fastän Diana försäkrat mig att Egi, en gammal man, alltid höll sig hemma. Det gjorde han uppenbarligen inte när jag förvarnat om min ankomst.

Situationen var en katastrof. Ändå hade den varit väl planerad. Redan i Sofia hade vi kommit överens om att jag skulle nå Torino den 4 april, jag skulle ringa Torino så fort jag nådde Brindisi, det hade jag gjort och bara bemötts med

automatiska telefonsvarare, och så detta i Torino: bara låsta dörrar, ingen hemma och bara fortsatta automatiska telefonsvarare.

Det var bara att återvända till stationen och förbereda nästa etapp. Jag ringde till Genua, men Beatrice var otillräckligt återställd efter en sjukdom och kunde inte ta emot mig, medan Pier Giulio och Graziella var i Egypten. Jag ringde då till Palermo. Domenico svarade, och det var grönt ljus.

Tågresan till Palermo skulle ta 20 timmar. Det skulle bli den tredje natten utan säng, men det var i alla fall en möjlighet, och det skulle vara varmare på Sicilien. Hade man tur kunde man även få träffa Nino. Mitt sista meddelande på Alenas telefonsvarare var att jag ännu skulle finnas tillgänglig i väntsalen på Torinos tågstation hela eftermiddagen. Dianas gåvor och flaskor till henne, som färdats från Sofia via Konstantinopel, Athen och Brindisi och som utgjort kännbara tegelstenar i mitt bagage, anförtrodde jag åt Alenas närmaste granne, en sympatisk familjefar, som mycket träffande råkade heta signor Gentile. Vi hade en ingående konversation om fallet, han hade inte sett röken av sina grannar på flera dagar, och han hade full förståelse för situationen och beklagade besväret med min fruktlösa långa resa till Torino mycket. Det var bara att hoppas att han verkligen skulle överlämna de båda prisvärda flaskorna (vin och bulgarisk rakía) och inte behålla dem själv.

Nattåget till Palermo avgick 18.05 utan att någon Alena hade hörts av. Det tog vägen över Genua, och naturligtvis tänkte man på Beatrice när det passerade förbi hennes stadsdel. I Pisa kom det ett original in i vår kupé, som jag dittills hade delat med en ung kraftig palermitanare stadd på semester hemåt efter hårt jobb i Torino. Detta nykomna lilla patetiska sicilianska original haltade något, och när han tog av sig sina kängor visade det sig att han måste ha vandrat hela dagen om inte i veckor. De avgav nämligen en underbar parfym. Han hade finkänsligheten att ställa dem utanför kupén men utan att stänga dörren. Följden blev att hela vagnen inklusive vår kupé fylldes av den magnifika odören, så att det var flera i angränsande kupéer som storknade. Det var tydligt att man i lämpligt sällskap var på väg till Sicilien.

Överfarten till Messina skedde i bländande värmande solsken. Här hade våren utan tvekan kommit i gång, och den allmänna stämningen var odelbart angenäm. Tåget fylldes snabbt av torsdagsresenärer med både barnfamiljer och fyllon. I min kupé skulle en familj på semester till Lampedusa, ön söder om Sicilien och Italiens sydligaste punkt, en lika torr ö som Malta men ännu mera avlägsen, primitiv och isolerad. Bara fiskare lär leva där. Det var en ung charmerande mor med en liten son och en större son som hade satsat sina liv på denna udda semestermöjlighet.

Även Palermo hade haft en utomordentlig värmebölja följd av sämre väder men ingen snö som i Grekland. Gatorna i Palermo låg öde, för man kom fram mitt i siestan. Det var tio år sedan man för första gången sökte sig fram genom hela staden till Via Antonio Vivaldi, och i princip hade ingenting förändrats.

Bröderna Domenico och Nino tog emot mig väl tillsammans med deras kusin Salvatore, alla tre nu fullvuxna unga män i senare stadiet av sin skolgång. Första gången hade alla tre varit barn.

Tre nätter utan säng hade satt sina spår, och en paradisk dusch var en klar nödvändighet och mer än fyllde sin funktion. Resans första riktiga espresso med jordgubbar och annan frukt satte pricken på i-et. Man var hemma i Sicilien igen.

Kommentar till missödena: Det visade sig senare att grannen i Torino som den gentleman han var även hade levererat flaskorna till Alena, som befunnit sig i Lugano, medan hennes värd gamle Egi för första gången i sitt liv varit tillfälligt bortrest. Bara force majeure, alltså.

Beträffande mannen med kängorna hade han tur: en besökare på ett bibliotek i Holland som tog av sig skorna blev hämtad av polisen för förargelseväckande

beteende. Det visade sig att han besökt biblioteket förut, tagit av sig skorna förut och med sina strumpors saftiga skunksekret skrämt bort kunderna.

11. Palermo.

Paolas far hade gått bort. Det hade varit en mycket svår skilsmässa då de hade stått varandra mycket nära. Detta föranledde oss till djupgående diskussioner och analyser av familjerelationer, som var mycket givande. Vi kom fram till, att de flesta familjer lider av en inre konflikt, men att detta i de flesta familjer räddas av någon som har en stabiliserande inverkan genom högre diplomati, förstånd och tålmod. Om denna jämviktssalstrande person saknas måste i de flesta fall familjen gå mot sin upplösning. Om å andra sidan den ständigt latent konflikten saknas riskerar familjen att rinna ut i sanden och gå under i brist på utmaningar.

Hennes far hade utgjort denna stabiliserande faktor i hennes familj, och vem skulle överta den rollen nu? Hennes äldre bror och syster var skilda, brodern med fyra barn och försörjningsplikter men ingen ny fru, systemen med en dotter och en ny början på sitt liv med en ny man och våning. Deras lillebror hade inte ens kommit till faderns begravning, och ingen i familjen eller i Palermo såg på honom med nådiga ögon - med ett enda undantag. Som den yngste hade han blivit bortskämd och vållat sina föräldrar ohyggliga bedrävelser med sin själviskhet.

Paola själv verkar vara den enda stabiliserande faktorn. Endast hennes familj håller ännu ihop, och hennes två söner hänger samman med sina kusiner. Carlo är en underbar man, den perfekta diplomatin personifierad, och stämningen i deras hem är den bästa tänkbara.

Hela byn hade kommit till kyrkan inför gamle Salvatores begravning, och alla som känt honom skulle aldrig glömma honom. Han var en stor personlighet, skicklig debattör, kunnig lokalpolitiker, stor skämtare och klok man. Men han rökte för mycket, fick en tumör i lungorna och dog vid bara 72 år.

Hennes son Domenico och dennes kusin Salvatore står mycket nära varandra. Båda vill ut och resa. Domenico har redan studerat engelska i England en sommar, hans engelska är tillräcklig för att kunna läsa *"The Free Thinker"*, och Salvatore drömmer om en journalistutbildning i England eller Sverige när skolan är över. Men sådant kostar mycket pengar för en palermitan.

Även Paola var mycket bekymrad inför utvecklingen inom EU. Det ska bli val i Italien en månad efter påsk, och allt pekar mot en högerseger, då vänstern har misskött sitt pund när den ägde det, inte gjort vad den skulle ha bordat, och avskräckt väljarna genom arrogans. Även Paola menar som Charlie, att EU:s ekonomiska utveckling går mot ett hårdare samhälle där fler och fler måste bli utslagna och börja ägna sig åt alternativa födkrokar typ kriminalitet för att klara livet. På Sicilien är arbetslösheten 20% och en av de värsta inom EU. Med EMU måste den bli ännu värre. Den hårda samhällsutvecklingen med en ständigt intensivare centralisering i Bryssel går inte bara mot fascism utan mot något ännu värre: George Orwells 1984, ett samhälle där allting är förbjudet och där allting hårdbevakas och kontrolleras. Enda trösten är då Attac-rörelsen och andra mjukare i nödfall underjordiska alternativ. Är det verkligen det som EU vill?

Vi kom också att tala om Albanienkrisen med Makedonien som brännpunkt. När jag berättade att man i Albanien kan köpa Kalasjnikovs för 250 kronor och skjutjärn för hälften sade hon att de är ännu billigare på Sicilien. På kvällen visades en film som visade en annan sida av de albanska problemen: albanska flickor som tvingas träda i tjänst som prostituerade i Italien för att försörja släkten hemma i Albanien. Det lär gälla även flickor från Ukraina och Ryssland och säkert ett antal andra länder.

Min första promenad i Palermo gjorde jag ner till hamnen, in i gamla staden där min gamla favoritgata Via Schiavuzzo fanns oförändrad kvar, upp förbi stationen och längs hela marknadsgatan Ballaró upp till katedralen, där jag hälsade på hos gamle Fredrik II. De har nu satt upp en omfattande historik längs södra väggen bredvid gravarna som i detalj beskriver hela den normandiska historien på Sicilien från Robert Guiscard's erövring av ön från araberna till Fredrik II:s död den 13 december 1250. Den store kejsarens liv skildras detaljerat med alla dess framgångar och kriser i den första bannlysningen, det lyckade korståget till Jerusalem 1229 varvid för enda gången i historien Jerusalem erövrades utan någon blodsutgjutelse, hans tilltagande konflikt med kyrkan med två nya bannlysningar, hans intresse för kultur, konst, vetenskap och poesi, stiftandet av världens första helt sekulära universitet i Neapel och de stora politiska segrarna i hans sista levnadsår. Det är hedrande att Palermo uppmärksammat och försöker föra fram sin säkert störste son i ljuset, en man långt före sin tid som föregrep både renässansen och reformationen, en upplyst ledare för alla tider, som kanske ensam av alla lyckades förena kristna, muslimer och judar i endräkt, tills påven började bråka med honom för ingenting bara för att få styra honom. Resultatet blev bara den katolska kyrkans begynnande sönderfall.

Det var 10 år sedan jag första gången kom hit och träffade familjen Vasquez. Det var denna kejsares gestalt som förbundit mig vid Sicilien från början, och den var starkare än någonsin som band. Den hade till och med blivit till någonting av en fadersgestalt för hela EU, som under dessa tio år efter Tysklands återförening vuxit till den dominerande politiska faktorn i Europa på gott och ont. Här gick jag fortfarande i Palermos kyrkor och fann min Via Schiavuzzo oförändrad. Ingenting hade förändrats på dessa tio år, och det kändes precis som att vara tillbaka på ruta ett. Det kändes till och med som att ytterst litet egentligen hade förändrats sedan den store kejsaren i början på 1200-talet frambragt Europas första renässanshov bräddat med poesi och vetenskap här i Palermo, som om detta hov fortfarande var något av en primus motor för hela Europas kulturutveckling efter 800 års verksamhet.

12 : *Sicilianska turer.*

Nostalgitrippen fortsatte. Carlo och Paola tog mig med i sin bil upp i bergen till Montelepre och Giardinello tillsammans med några vänner till en gård helt bortom tid och rum ute på landet. Jag hade varit där tidigare: den oförglömliga Palermovistelsen i februari 1991 hade krönts med en söndag på landet på detta ställe, mitt bland ett hjärtligt sällskap av rustikt folk som bara talade genuin och fullkomligt obegriplig sicilianska. Men mycket hade hänt under dessa tio år. Barn hade vuxit upp, och de äldre hade blivit rundare och tandlösare.

Montelepre är annars legendariskt i siciliansk historia, ty det var här Salvatore Giuliano höll till, mannen som efter andra världskriget ville separera Sicilien från Italien och som blev något av en folkledare. Mario Puzos bästa bok "Sicilianaren" handlar om hans fall, som även filmatiserats med Christopher Lambert. Giuliano blev senare förrådd och skjuten. Det finns ingen självständighetsrörelse kvar på Sicilien idag.

Medan vi satt i den vackra gården ett tjugofriska människor runt bordet visade en av tanterna en video från sin dotters bröllop i Amerika. Detta var ett riktigt sicilianskt bröllop. Brudparet var båda sicilianare, och de hade rustat till med all tänkbar ceremonirikedom och ståt, med ett uppbud av brudtärnor och brudnäbbar, med hela kyrkan full av inbjudna gäster från hela världen men mest från Sicilien, och med storslagna middagar och mottagningar och fester efteråt. Till ingredienserna hörde två trumpetister utklädda till tidstypiskt 1500-tal som faktiskt trakterade ett

par Aida-trumpeter. När brudparet ankom till kyrkan spelades Aidas triumfmarsch. Även för övrigt var ceremonimusiken vald med smak: "A Trumpet Voluntary" som inmarsch och Beethovens nia, Freude schöner Götterfunken, som uttåg. Mera konventionella nummer utfyllde själva gudstjänsten, som var i en Metodistkyrka. Bröllopet var ytterst påkostat, och kuvertavgiften för gästerna var 150 dollar. Inga fattiga kusiner från landet där inte.

Det var en underbar kväll. Månen var alldeles full, och det var stjärnklart. Vägen till Giardinello ringlade sig upp längs bergen så att panoramat över Palermo hela tiden blev mera svindlande. Från dessa berg var Palermo påfallande likt Rio de Janeiro. Det fanns ingen gigantisk Kristusstaty, men det fanns desto flera andra större kors upp vid bergskrönen.

Maten var en underbar hårdkokt risotto med auberginerstuvning, sardin-spaghetti, spenat och bläckfisk, den godaste jag ätit. Vinet var hemtrampat och hade samma rustika smak som präglade hela tillställningen och omgivningen.

Det blev palmsöndag i Palermo. För mig utgör Palmsöndagen och Långfredagen höjdpunkterna inom påsken. Då är man mitt i dramat, då läses hela passionsberättelserna i kyrkorna, allting andas allvarsdrama, och det känns att någonting är på gång. På Påsksöndagen är allting redan över, och för mig känns det alltid som en antiklimax. Uppståndelsen är för mig en löjlig absurditet så som den gestaltas i den officiella vidskepelsen, lidandets pathos har släppt sin spänning och all realism i dramat försvinner. Kvar finns bara ett ytligt festande.

I San Ignazio dell'Olivella, en av Palermos vackraste kyrkor, pågick mässan och läsandet för fullt. Man var mitt uppe i korsfästelsen fem dagar i förväg. Det hör till, fastän denna dag egentligen är den stora festdagen, då man ropade Hosanna och Halleluja och strödde palmer på den självklare evige konungens väg.

Men den kanske vackraste kyrkan i hela Palermo är San Domenico, nästan lika stor som katedralen men mycket enklare och mera stilfull. Inget överdåd överbelastar denna imponerande basilika, fastän den pryds av inte mindre än 68 kristallkronor – det skulle ha varit 69, men en var avlägsnad. Där pågick inget mässande eller läsande, varför man av hjärtans lust kunde promenera omkring i hela den väldiga kyrkan och ta del av alla altarenas utsmyckningar och talrika målningar och statyer.

Samtidigt pågick det ett maratonlopp i Palermo. Hela centrum hade gjorts om till en maratonbana, där flåsande sprintare av båda könen plågade sig av hjärtans lust, medan hela Palermo energiskt verkade som pådrivande publik. Det var en typisk siciliansk kontrast – det solennaste högtidsallvar inne i kyrkorna och omedelbart utanför ett påkostat maratonjippo med hurrande och festande publik. Kanske den publiken var mera i stil med Jesu intåg i Jerusalem än det blodiga allvaret inne i kyrkorna.

13.

Amerikansk fotboll i Palermo - kan det vara någonting? I regel är ju varje form av italiensk fotboll en sevärdhet, och de åldriga festspelen i Toscana i dräkter från 1400-talet är en turistattraktion, i synnerhet i dåligt väder när det regnar, då de dyra och granna 1400-talskostymerna far ännu värre än annars, då de efter alla matchens tacklingar och kaos och gyttjepölsslagsmål hänger fullständigt i trasor och inte ett spår finns kvar av renässanssprakten....

Vår amerikanska fotbollsmatch på stadion i Palermo gick av stapeln en dag då det hade regnat, och pölarna låg ännu kvar på planen. För den som inte vet hur amerikansk fotboll går till tarvas kanske en kort förklaring. De båda lagen på nästan 40 personer var (uppdelade i tre varandra avlösande lag på 11) regleras av fyra

domare ute på planen, men annars är alla medel tillåtna, och inga regler finns. Man får både sparka och kasta och springa med bollen i händerna, men det finns inget mål, utan det räcker med att man kommer över till andra sidan planen med bollen så är det mål. Spelarna klär ut sig till monster med fruktansvärda bröst- och axelskydd (för att inte nyckelbenen jämt skall gå av) och med astronauthjälm, så att de alla ser ut som monstruösa utomjordingar. Spelet går sedan till som så, att när domarna blåser i pipan börjar alla slåss om bollen. Det är inget riktigt spel utan bara råa tacklingar, ju hårdare desto bättre. När någon hamnat underst i en hög av spelare med bollen under sig blåser domarna av spelet, och spelarna måste ställa upp sig på nytt. Det händer ideligen att någon blir underst med bollen i en hög av spelare, varför spelet avbryts hela tiden. Det betyder, att eftersom det bara är elva spelare av varje lag på planen får de flesta bara stå utanför och vänta två tredjedelar av tiden. Dessutom blir spelare utvisade hela tiden, då det hela tiden förekommer straff. Många blir illa åtgångna, det hör till spelets regler att man skall bli det, och en spelare fick ett sammanbrott, kastade av sig hjälmen och bröstharnesk och lämnade förtvivlad hela spelet. Han hade fått nog.

Så där hade de sina råkurr i gyttjan på planen medan fotbollen inte ens studsade i dyn. Publiken satt mest och frös och skaffade sig förkylningar, ty det blåste kallt när det inte regnade. Hela stadion var byggd enkom för att utestänga alla möjligheter till solsken för publiken.

Efter spelet var alla blåfrusna och längtade bara hem medan de flesta spelarna, nergyttjade och blåtirade, gick och haltade eller fick lift med ambulans. Var det värt det? För mig som publikmedlem var det knappast värt mer än bara som en ny upplevelse. Jag hoppas den inte upprepas.

Men Paola bjöd på magnifik middag denna min sista kväll: spaghetti med pannkakor och tomatmörgåsar, apelsinsallad och kronärtskocksoppa med sparris och blomkål samt sangréfruktsallad till efterrätt. Det kunde inte bli bättre, och det sade jag åt henne. Jag åt med största andakt, ty vem visste när ett sådant tillfälle skulle återkomma?

Vi talade om poesi och litteratur, och hon introducerade flera nya författare för mig: Andrea Camilleri, Luigi Capuana, Michele Manfredo-Gigliotti och Haruki Murakami med *"Tokyo Blues"*, en japansk depressiv och paranoid författare. Vi talade om Shakespearefrågan och de stora italienska diktarna och var helt överens om ordningen: Dante var bäst, Boccaccio var god tvåa, Petrarca trea, och så Torquato Tasso och Ariosto. Sedan var det inga fler förrän Leopardi 250 år senare.

Den eviga vänskapen

Vi träffas då och då emellan seklerna,
vi ses och råkas och, om det är möjligt, älskar ömt varandra
för att strax därpå försvinna för varandra bortom horisonten.
Men man dyker alltid upp igen, som skepp som sjunker
under horisonten bara för att dyka upp på andra sidan
långa tider senare, som Maghellan, med överraskning,
varpå återseendet ofelbart alltid blir det hjärtligaste tänkbara,
och kärleken blir varmare än någonsin fastän den dött emellan.
Och det är vad vi mest lever på: kontakterna med dem vi älskar,
även om vi endast ser dem kanske blott en gång på fyrtio år
men genom något under alltid finner dem igen, på andra sidan tiden,
i en annan dimension, i andra tider, under andra former.

Men den rena själens kärlek, som är högre än all vänskap och all kärlek,
hör odödligheten till, och håller oss vid liv för evigheten
just för att vi någon gång på nytt skall kunna än en gång
förkovra oss i detta enda liv som finns.

14. Farväl till Sicilien.

Palermo ville inte släppa mig. Det uppstod problem inför återresan till det italienska fastlandet. I Rom fick jag varken tag på Annie eller Paolo, för båda hade skaffat nya arbeten, och Paolos gamla hemtelefonnummer fungerade inte längre. Hos Annie kom jag åtminstone fram till hennes telefonsvarare. Jag skulle komma fram till Rom 9.30 på morgonen när hon redan hopplöst satt fast på jobbet, så min första dag i Rom skulle gå förlorad, och tiden började tryta. Så jag ringde Verona och gjorde upp med Achille om att inställa mig nästa dag. Rom fick vänta på bättre kontakt. Jag ämnade inte göra om Torinofiaskot.

Tåget till Bologna skulle avgå 15.43 och skulle enligt uppgift även medföra sittkupéer i andra klass, men så var inte alls fallet. Tåget hade bara liggvagnar och sovvagnar, och jag saknade kontanter för att kunna få plats i en sådan. I panik fick jag växla pengar i världens långsammaste växlingskontor på järnvägsstationen i Palermo där varje svensk 100-, 50- och 20-sedel först noga måste granskas: sådana pengar hade Palermo aldrig sett förut. Till slut, när jag svettig och färdig återkom till liggvagnen, fanns inga platser lediga. Jag fick vänta till nästa tåg.

Många råkade i samma sits som jag. Två av dem var några obeskrivliga palermitanska tanter med två knähundar. De talade den grovaste tänkbara dialekt med tjocka mjuka konsonanter och fördubblade vokaler - på palermitansk dialekt heter staden Ballermo med tjocka L. De var troligen gamla fnask, men man kunde tydligt se att de inte ens någonsin hade sett bra ut. De var praktexemplar på gamla stöddiga horor som tagit ut livet till maximum upp till 55-årsåldern och fortfarande hade ansenliga resurser kvar.

De blev slängda av tåget, för att hundar inte var tillåtna i liggvagnar. De fick vänta som jag på nästa tåg, ett annat tåg till Milano klockan 5, som också bara bestod av liggvagnar. Men där fanns åtminstone en vanlig vagn som man kunde följa med till Messina i. Där fick man sedan vänta på ett annat tåg från Agrigento en timme senare. Äntligen lät mig Palermo sålunda fara iväg.

Men det var världens vackraste skymning. Aldrig hade jag sett Sicilien så vackert. Det var gott om vatten i alla floder efter regnen, vädret var kallt och friskt, molnen var upptornande vita och dramatiska, havet skummade i ursinnig fradga, och belysningen överträffade alla Kristustavlor och alla expertinspicienters mest utstuderade trick och fantasier. Dessutom var sikten fullständigt klar, så att man kunde se alla de sju Lipariöarna från land. Vädret gjorde att de i sin klarhet framstod som mer monumentala än vanligt, och mäktigast var den tudelade kamelpuckelryggen Salina, den tredje från land. Till och med Strombolis vulkankägla såg man i kvällens sista strålar allra längst ut till havs. Alla dessa öar är ju vulkaniska, en heter till och med Vulcano, och de reser sig brant och hotfullt upp ur havet som främmande fästningar beredda att löpa till storms mot kusten.

I Messina kom vi slutligen på rätt tåg - ett sitttåg hela vägen till Milano. Jag skulle hoppa av i Bologna 10.49 för att försöka hinna till Verona lagom till lunch.

Sicilien förnekade sig inte in i det sista. Fullmånen över Messinasundet blinkande bakom stormmoln höljde sig i en skir slöja av dimmoln som emellanåt sprutade vatten på oss när inte blixarna flammade till ovanför Kalabriens Aspromonte. Det var något apokalyptiskt över skådespelet, och färjan fick gå

ovanligt högt upp i vinden innan den kunde tvära över sundet, vars vågor var höga och strömmarna strida. Vinden kom från norr liksom de försenade vinterregnen och åskmolnen och verkade komma direkt från Norden. Hade våren helt kommit av sig? Sicilien hade minsann doftat av vår, men varken väderleken eller temperaturen var särskilt löftesrik. Därmed måste man lämna Sicilien bakom sig till nästa gång.

Ingen värme fanns på tåget, så man måste sitta och frysa hela natten. I Bologna rådde kaos. Biljettköerna var kilometerlånga, med den påföljd att de flesta passagerare måste sätta sig på tåget utan biljett, så att konduktörerna kunde prisa sina gyllene tider: de får lägga på 20% på priset för envar som saknar biljett. Om de inte gör det är de dumma, och alla gör det. Dessutom var givetvis alla tåg försenade.

Men efter att ha överlevt natten och kommit levande igenom gatloppet i Bologna kom man till och med levande fram till Verona, där lilla Ida, min fars kusin, nästan 80 år, ensam mötte upp med hela en kär gammal släktings fullständiga värme och beredskap. Man var räddad hem ännu en gång.

15.

Det var en underbar överraskning att finna Ida på så gott humör. Hon är nu 77 år och tänker stänga sin lilla familjebutik för manufaktur (mest handskar och slipsar, scarfar och flugor) som hon mest skött ensam i 40 år. Efter detta år införs Euron, omställningen kommer att bli mycket knepig för Italien, och som det affärsgeni Ida alltid varit har hon valt att stänga butiken ögonblicket innan.

I ännu bättre form var Achille, världens piggaste 80-åring, full av nya projekt och planer, intressen och arbeten, och mera skärpt än någonsin. Han och Ida hade just kommit tillbaka från en intressant resa i Egypten och Jordanien. Egypten verkar utgöra en besvikelse för de flesta som reser dit nu för tiden, och Ida och Achille var inget undantag. Jordanien däremot utgjorde en imponerande upplevelse. Landet var lika exemplariskt som Egypten var avskräckande, dess renlighet var i det närmaste perfekt, Amman var en mönsterstad, inte en lös hund eller katt eller något skräp kunde påträffas någonstans, och kort sagt var Jordanien nästan bättre hållet och skött än Israel. Ändå är Achille den trognaste Israelvän jag vet.

De reste till Kairo, där de möttes av störtregn, (det sades att det bara regnade två dagar om året i Kairo, och de råkade kanske ut för den ena,) fortsatte sedan över Suez ut till Sinai och besökte Katarinaklostret, for sedan över till Akaba i Jordanien och därifrån upp till Petra och Amman. Beduinernas liv och kultur fyllde dem med beundran och respekt, och Ammans välstånd fann de att mycket berodde av att alla bankerna i Beirut under Libanons inbördeskrig hade flyttat till Amman och var kvar där fortfarande. Amman och Jordanien är alltså i mycket som ett arabvärldens Schweiz. Det vore verkligen intressant att göra en Jordanienresa - och varför inte Syrien samtidigt?

Cristina, min småkusin, höll på att ta körkort. Hela hennes historia är som en ständigt allt underbarare succéhistoria, och hon går bara från klarhet till klarhet hela tiden. Hon var ju epileptiker, men föräldrarna Ida och Achille tröttnade aldrig på att söka efter utvägar för att få henne botad. Till slut lokaliserades en benign tumör i hennes hjärna, hon opererades med laser, och operationen lyckades. Hon har aldrig mer haft några epileptiska känningar efter det. Egentligen får man inte ens ta körkort om man någonsin haft någon epileptisk störning, men Cristina har klarat av alla tester och håller nu på att försöka ta körkort. Det är enastående underbart.

Min andre småkusin Paolo fyllde 55 år denna dag, och alla hans fyra barn går också från klarhet till klarhet, den äldsta sonen med fast tjänst i IBM, dottern färdig psykolog med högsta tänkbara betyg och skall nu praktisera, och de två yngre

pojarna också lovande löften, båda stora fotbollsentusiaster, men den äldre har nu lagt fotbollen helt åt sidan för att bara koncentrera sig på arbete och studier.

Mindre lycklig var min äldsta småkusin Alberto, 58 år, optiker, som sedan länge hade sett fram emot att få bli pensionerad vid 60. Nu hade han precis fått veta att han måste vänta till 65. Hans straffarbetstid har alltså förlängts från 1 till 7 år. Det är ju inte så alldeles uppmuntrande. Han hade egen butik vid Via Mazzini bredvid Idas som han sålde till en större firma på villkor att han där alltid skulle få behålla en fast tjänst, men förra året gick den i konkurs, så att han nu är biträde i en annan mindre affär. Likväl är han den störste humoristen av alla mina italienska kusiner.

På skärtorsdagen gällde det att bege sig till Genua. Det gick ett direkttåg dit (utan byten på vägen) klockan 6.40 på morgonen, så det gällde att stiga upp halv 6. Det var inga problem. Det sensationella var, när man lämnade Verona och passerade Gardasjön, att alla bergen var vita. Det hade regnat hela tisdagen, som i en grön skandinavisk vinter eller dålig finsk sommar, men ovanför 1000 meter hade det snöat, och alla bergen behöll sin gnistrande vithet. Det var den 12 april.

Från Milano hade man praktfullt resällskap i form av en större grupp äldre scoutungdomar, som underhöll med gitarr och sång hela vägen, medan man färdades över de liguriska bergen mot havet och solen, ty i Genua väntade äntligen våren.

Beatrice, 93 år, var i ett bedrövligt tillstånd och hade låtit ömklig i telefonen. Icke desto mindre mötte hon upp i fullaste prakt, oförändrad och stilig som alltid, om dock något stukad av förödande marsinfluensa, som hon ännu hade långt kvar att återhämta sig ifrån. Även Pier Giulio och Graziella mötte upp, hennes son och svärdotter, och vi hade en gedigen lunch tillsammans med både förrätt, pasta, huvudrätt, efterrätt, frukt och kaffe. Det var min bästa måltid i Italien hittills på resan.

Pier Giulio och Graziella hade även de rest omkring i Egypten och badat i Röda Havet men utan att bli särskilt imponerade. Tyvärr hade de missat Jordanien. Graziella gick nu vidare med sin konstnärliga utbildning och höll som bäst på med att rita och måla skelett i Genuas konstakademi. Hennes lärare klagade på att hennes skelett inte var levande och saknade själ. Hon trodde nog det skulle bli bättre när hon nästa år skulle få lov att sätta muskler på skeletten.

Vi hade en mycket trevlig dag, eftermiddag och kväll, och Beatrice blev på bättre humör hela tiden. Hon avslöjade, att 75% av alla hennes vänner fortfarande var män, och att alla de trevligaste och bästa män hon hade känt under sitt liv hade varit homosexuella. Sådana, tyckte hon, hade nästan alltid varit trevligare och mer intelligenta än vanliga par och normala heterosexuella. Vid 93 år var hon fortfarande den enda kvinnliga medlemmen någonsin i Genuas spexargarde, I Goliardi, även kallade I Balestrochi. Hon är alltjämt högre uppbyren där än någonsin och har i år även fått offentliga utmärkelser i Genua för sina ironiska och satiriska poem. Hennes utomordentligt spirituella och humoristiska ådra finns alltså fortfarande kvar och är vid god vigör, ehuru hennes dikter blir alltmer melankoliska i takt med att både hennes syn och hörsel försvinner. På TV kan hon inte längre se om en film är i färg eller i svartvitt.

Kvällen kröntes av att TV Monte Carlo visade "*Allan Quatermain and King Solomon's Mines*" med Richard Chamberlain, Sharon Stone och Herbert Lom som den tyske översten i Tanganyika, en utomordentligt underfundig och festlig actionfilm med ett fantastiskt gott humör. Vi skrattade hjärtligt hela kvällen, men roligast var utan tvekan Herbert Lom, den tyske översten, som i första världskrigets östafrika insisterade på att alltid ha kultur med sig i bagaget i form av en gammaldags grammofon med trätt som på raspiga stenkakor spelade "Valkyriornas ritt" av Wagner om och om igen. Jag har senare även sett filmen på engelska, men den var faktiskt ännu roligare dubbad till italienska, då tysken gavs en oförliknelig skorrande

tysk-italiensk accent med utomordentligt komisk effekt varje gång han öppnade munnen. Att skorra på italienska låter alltid utomordentligt löjligt tillgjort. Herbert Lom är ju mest känd för sina tolkningar i talrika filmer av kommissarie Clouzots (Peter Sellers) evigt svurne dödsfiende psykiatrikern med okontrollerbara problem till följd av Clouzots oförbätterliga klantighet men har även gjort den kanske bästa tolkningen av Napoleon någonsin på film i "Krig och fred" från 1956 i Audrey Hepburn-versionen.

Sedan var det dags att ta nattåget till Rom. Det var mitt i påsktrafiken, och Paolo skulle vänta mig klockan 7 på morgonen. Det var bara att hoppas att tåget inte skulle bli försenat.

16. Italienskt påskkaos.

Tåget blev inte försenat. Det var kanske det enda tåget i hela Italien som inte blev det denna skärtorsdag då 20 miljoner italienare stressade iväg upp och ner genom hela den italienska stöveln kors och tvärs; men i Rom var allting kaos. Man kom knappt av tåget på grund av trängseln i tåget och på perrongerna. I tunnelbanan var det ännu värre. Jag förlorade snabbt all kontakt med min trevlige reskamrat från Uruguay (den ende från Uruguay jag någonsin haft till reskamrat) och lyckades efter många om och men få plats som sill i Roms tunnelbanas värsta rusningstid klockan 7 på morgonen.

Det gällde att hinna hem till Paolo innan han begav sig till jobbet, men det var fullständigt ogörligt. Jag hade dock turen att möta honom i backen. Saken var klar, och dagen var räddad.

Hos Paolo bodde en ung journalist från Hamburg som inackordent, en mycket trevlig lyktstolpe av holländsk börd som just antagit en anställning vid National Geographic, en av världens mest kvalitativa tidskrifter. Han var hjärtligheten själv och bjöd på en kalasfrukost som vi intog ute på balkongen medan Rom bågnade under trycket av vårsolen i dess fullaste kraft. Jag hade mött våren igår i Genua, och Rom bekräftade den: nu fanns det ingen återvändo mera. I Bulgarien hade träden stått nakna trots värmen, Turkiet hade varit iskallt, Grekland regnigt och snöigt, Sicilien svinkallt trots den underbara solen, och Verona hade bara bjudit på en grön vinter. Först i Genua öppnade våren sina dörrar för mig, och i Rom stod de äntligen på vid gavel.

Som traditionen krävde begav man sig i vanlig ordning ner till Peterskyrkan, där trängseln som sig bör denna Långfredag 13 april 2001 var obönhörlig och förfärlig. För första gången greps man inför allt folket och trängseln där inne i denna världens största kyrka av klaustrofobi, och det var rena befrielsen att komma ut därifrån. Som kontrast besöktes Pantheon, Roms enda återstående intakta tempel från romartiden under kejsar Hadrianus (död år 136), där trängseln knappast var mindre, men ändå finner jag detta tempelrum mera svindlande och befriande än hela Peterskyrkan. Naturligtvis är Peterskyrkan makalös i sin astronomiska pampighet och prakt, men Pantheontemplet för en närmare himlen i en intimare befrielse. Det är något med dess arkitektur som är fullständigt trollbindande. Det uppfördes som ett tempel till alla gudar och alla religioner, och ännu idag markeras ingången av en skylt som på latin bestämt förkunnar, att vem som helst är i templet välkommen att tillbedja vem som helst och till att framföra sina böner för både levande och döda. Där inne ligger Rafael begravd, och hans grav har alltid färska blommor. De första italienska kungarna (från 1800-talet) ligger där också, men deras gravar väcker egendomligt nog ingen respekt eller andakt alls. I stället dras ens blick ovillkorligt till kupolens öppna hål mitt i taket, genom vilket själen vill flyga för att finna sin gemenskap med

hela universum. Templet är arkitektoniskt den mest genialiska kultbyggnad jag vet, och Peterskyrkans tunga katolicism glöms lätt inför Pantheons befriande pantheism.

Det var meningen att vi till kvällen skulle delta i påvens Via Crucis i Colosseum, men därav blev intet, ty det blev bara fest i stället. Vi hamnade på en sylta vid Via Luca della Robbia strax bakom Cestiuspyramiden och den protestantiska kyrkogården med Keats och Shelleys och en viss Goethes gravar, Paolo var på sitt allra bästa humör och agerade den fullfjädrade komedianten, Annie var som vanligt både mycket road, skärpt och kunnig, medan den nya medlemmen i klubben, vår unge tyske journalist, som talade utmärkt flytande både italienska och engelska (då han haft turen att få bo och arbeta 6 månader i Bologna och studerat en hel del Shakespeare) hedrade sällskapet med sin utomordentliga käckhet. Det var något med hans typ och ansikte som frapperade mig. Var hade jag sett det förut? Så slog det mig - det var ju Al Gore! Samma höga resning, samma ädla men distansierade hederlighet och samma uppriktighet till sätt och utseende. Det slog mig när han, som alla hederliga och nyktert seende politiska analytiker, fullständigt sågade president Bush som en hycklande odåga som lurat sig fram till makten med sin fars och sin brors hjälp. Paolo i sin tur var mest upprörd över att halva amerikanska folket faktiskt hade röstat på Bush - det var för både Paolo och vår nye vän inseglet på Amerikas omognad och brist på demokratisk kompetens.

Komedin nådde sin höjdpunkt när vi diskuterade italienska idiomatiska uttryck och någon citerade uttrycket "*la madre dei cretini é sempre incinta*", 'idioternas mamma är alltid i välsignat tillstånd', vilket har sin svenska motsvarighet i 'den siste idioten är inte född än'. Men Paolo protesterade mot uttryckets italienska form, då han hävdade att ingen mor kunde hållas ansvarig för om hennes barn blev idioter, och att, om de blev det, det i så fall var på barnens-idioternas eget ansvar. Debatten tog livlig fart och nådde höga höjder, och hela restaurangen följde med i dessa tokroliga diskussioner. Annie som kvinna hävdade dock bestämt att allt var på moderns ansvar - om hon verkligen menade allvar med detta eller ej är en helt annan sak.

Vi måste bryta upp då jag måste hinna med tåget. På Termini (Roms centralstation) var allting kaos som vanligt. Mitt tåg skulle dela sig i Bologna, där halva tåget skulle till Milano och andra halvan till Bolzano via Verona. Naturligtvis hamnade hälften av alla passagerare i fel tåghalva, så det blev ett rysligt ommöblerande i tåget hela natten. Jag hade turen att hamna i en kupé med två peruaner och tre sicilianare. Två av de senare (från Siracusa) bjöd på mat, medan peruanerna gärna talade tyska med mig, så det blev som en direkt fortsättning på kvällsfesten, där vi trakterat både italienska, svenska, engelska och tyska om vartannat. Det kunde inte bli bättre, men någon sömn blev det ju inte tal om i detta överfulla tåg med ständigt ommöblerande passagerare som ständigt ramlade över varandra, ett betydande antal denna långfredagskväll naturligtvis påstrukna. Kulmen nåddes när tre indiska passagerare (som av allt att döma inte kunde italienska) insisterade på att få besätta de två sista tomma platserna innerst i vår kupé. De var inte alls småväxta, som indier normalt är, och hade dessutom skrymmande bagage, så att man plötsligt var som förflyttad till Indien. När de äntligen lyckats etablera sig visade det sig att de skulle till Milano. Indisk ommöblering av en indisk familj på tre stora opraktiska personer med mycket bagage följde som en extra vidlyftig såpopera.

Man kom fram till ett iskallt Verona klockan 5 på morgonen belägrat av ett skandinaviskt vinterklimat. Våren tycktes ha gått förlorad på vägen, och man var fullständigt förstörd och i trasor efter det hårda Romkapitlet med dess påföljande natt utan sömn i Italiens mest förvirrade kaoståg mitt i årets värsta trafikrusning natten före påskafton. Det värsta av resan var över.

17. *Problem i Verona.*

Under lunchen med kusin Alberto talade vi mest om politik. Hans åsikter är ganska kontroversiella men tyvärr helt rationella. Vi skulle ha haft vår lunch hemma hos honom, men hans vackra fru Mara hade gett sig iväg till sin sjuka mamma, så vi var hänvisade till varandra och till gatan. Vi fann ett bra ställe och kunde där dra alla fördelar av en manlig samvaro mellan fyra ögon.

Det italienska valet äger rum den 13 maj, och allt tyder på en seger för högern, för Berlusconi's nationalparti och Finis fascistparti. Som ingen annan politiker i Italien har Fini vunnit ett rykte för hederlighet och seriositet och är högt respekterad i nästan alla kretsar. Vänstern har gjort bort sig genom sin undfallenhetspolitik mot alla samhällets sjukdomar, och den springande punkten är invandrarfrågan, en lika känslig och kontroversiell fråga i Italien som i Sverige. I Italien är invandrarfrågan hopplöst länkad med det växande sociala problemet kriminalitet, ty de flesta illegala invandrare i synnerhet från Albanien, Jugoslavien och Turkiet skaffar sig kriminella levebröd genom droger och prostitution. De flesta prostituerade i Italien kommer från Albanien eller Ukraina och sitter fast i fällan och tvingas försörja sina familjer hemma i öst genom att gå på gatan. Det enda problemet med arbetslösheten, menar Alberto, är att så många inte vill arbeta. Den som vill arbeta hederligt kan alltid finna arbete.

Det intressanta är att dessa frågor har diskuterats öppet i Italien och att problemen nämns vid sina rätta namn. I Sverige är det omöjligt, för Sverige är såpass översocialiserat, att det enda politiskt acceptabla i invandrarfrågan är att det alltid måste vara synd om dem. Varje avvikelse från denna attityd stämplas i Sverige som rasism. Sverige är alltså mycket naivare än Italien, som är alldeles tillräckligt naivt ändå.

På kvällen visades den underbara filmen med Audrey Hepburn som nunna från 1959, *"The Story of a Nun"* regisserad av veteranen Fred Zinnemann. Audrey Hepburn tar nunnedoket, arbetar i Kongo som sjuksyster och assistent åt kirurgen Peter Finch, som genomskådar att hon inte passar till nunna, hon får tuberkulos och skickas tillbaka hem till Belgien, där snart det andra världskriget bryter ut, och när hennes far, en berömd läkare, mördas av tyskarna finner hon att det finns saker som hon aldrig kan förlåta, detta är oförenligt med kristendomen, och hon bryter sitt kall som nunna och blir civil igen, en sann historia, utsökt väl spelad och regisserad med utomordentlig musik av Franz Waxman. Denna film på påskafton, kanske Audrey Hepburns allra bästa, gav minsann anledning till funderingar.

På Piazza Bra förekom propaganda för Italiens förenade "Ateister, rationalister och gnostiker", och det intressanta är att det finns många sådana som allt fränare ifrågasätter hela kristendomen och det med rätta, i synnerhet i ett land som Italien, katolska kyrkans hjärtpunkt. Givetvis har de rätt i att katolska kyrkan och alla kristna kyrkor storknar och kvävs i vidskepelsens enkelriktning och hjärntvätt, men samtidigt har alla traditioner sitt värde. Man kan ifrågasätta det mesta i evangeliernas innehåll men inte deras fundamentala humanism. Och det mest kontroversiella av allt, begreppet Gud, kan man aldrig ens på vetenskaplig grund förneka, då dess icke-existens lika litet kan bevisas som dess existens. Så visst behövs det rationalism, visst har gnosticismen fullt existensberättigande, och förvisso saknar inte ateisterna argument; men debatten måste hållas på en konstruktiv nivå, för så fort det slår över till nihilism, alltså ren negativism och destruktivitet, bär det bara utför och ingen vart.

Med Achille talade vi om Palestinakonflikten. Han menade att den var olöslig. "Skillnaderna är för stora mellan palestinier och israeler rent etniskt och religiöst. Genom sitt väsen är islam helt oförenligt med ett demokratiskt styrelseskick, och palestinierna har alltid från början förstört det för sig själva genom att ställa orimliga

krav. Jerusalem har aldrig varit huvudstad för någon arabisk eller muslimsk nation medan det alltid var Israels enda huvudstad. Att då kräva Jerusalem som huvudstad åt palestinierna, efter Israels 2000-åriga diaspora med 'Nästa år i Jerusalem' som ständig lösen, är så orealistiskt att det är infantilt." Han menade att inget muslimskt land någonsin kunde komma med i EU. Turkiet kunde vara ett undantag med sin sekulära politik, men av alla länder som köar för EU skulle nog Turkiet bli sist i kön.

President Clinton hade gett palestinierna en generös chans under sina sista månader som president och gett dem det bästa anbud de någonsin fått, ett anbud som den klokaste av de palestinska ledarna, Hannah Ashrawi, hade rått Arafat att acceptera, vilket han dock inte hade gjort. Palestinierna hade i stället krävt mera och inte bara Jerusalem som huvudstad utan även att 4_ miljoner flyktingar med familjer, släkt och ättlingar skulle få återvända till Israel. Därmed hade Palestinafrågan kapsejsat, och nu var ingen fred i sikte ens på den längsta tänkbara sikt.

Så såg det ut från prospektivet av en kall och vintrig påsk i Verona på Titanicdagen den 15 april 2001.

18. Avslutning.

Vi var tretton vid bordet av familjen vid Dalla Valentina, ett nytt ställe nära Castagné och bättre än något av de tidigare. Det var två förrätter, två pastarätter före huvudrätten med påskalammets och en efterrätt med mycket vin och grappa utom kaffe. Därefter följde den sedvanliga eftersittningen hemma i lanthuset i Castagné med ytterligare vin och tårta. Sammanlagt var det utom både vitt och rött vin i överflöd även grappa och Recioto, det mest förrådiska av allt, rena bomben, som på en full mage har samma effekt som en slägga i huvudet: man somnar genast.

Recioto är det läckraste vin som finns, och frågan är om det var detta vin eller grappan som hade den slutgiltigt förödande effekten - kanske det var båda i kombination. När vi efter denna långa dag kom hem klockan 8 på kvällen stöp Cristina i säng genast för att icke vakna igen förrän sent följande morgon. Själv sloknade jag även men bara för en dryg timme för att sedan ändå även orka se hela Ben Hur på TV med Charlton Heston. Achille såg den även men kunde inte sova på hela natten. Kort sagt, denna påskdag innebar en fest som hette duga.

Ändå överträffades den av följande dags fest. Vi for ut till en liten by ovanför Lago di Garda ganska nära Malcésine med en fullständigt bedövande panoramautsikt över sjön och alla dess berg. Vi var tio vid bordet och hade både spaghetti och efterrätt, tårta med vitt och rött vin, grappa och än en gång detta förödande goda vin Recioto. Till råga på idealtillställningen förekom Grazias vackra blonda syster Lucia, frånskild, oemotståndligt charmerande, som Melina Mercouri i hennes bästa år med beslöjad röst och bedövande vackert yttre och fullständigt förintande charm. Jag hade alltid varit intagen och charmerad av den duktiga Grazia, men hennes syster var hästlängder ännu högre upp. Kvällen i detta underbara sällskap var den värdigaste tänkbara avslutning på hela denna oförlikneliga kalasresa med alla dess svindlande höjdpunkter av skönhet, charm och gott sällskap, så att man verkligen fick anledning att beklaga att man alls var tvungen att resa hem.

Och i detta gyllene ögonblick inträffade en väderleksförändring. Vädret var det enda som hade lämnat något att önska under denna praktfulla kalasresa, och i Verona hade man frusit häcken av sig. Nu plötsligt, när man skulle resa hem tisdag den 17 april, öppnade sig skyarna och släppte fram den ljuvligaste vårvärme med generösaste solsken. Det var den ytterst ironiska avskedspresenten.

Uppe vid Brennerpasset rådde det snöstorm. Italien var redan definitivt en förlorad värld för denna gången.

Tåget kom ändå fram punktligt till München, men där uteblev Köpenhamnståget. En flock av förlorade passagerare till Danmark stod på perrongen och frös medan ingenting hände. Först vid tågets officiella avgångstid meddelades det att det var 20 minuter försenat. Dessa 20 minuter skulle visa sig vara 40 minuter.

Tåget H.C.Andersen från München till Köpenhamn hade bara en vagn för sittplatspassagerare i andra klass. Givetvis var denna vagnen proppfull. Men det värsta var att den var fullkomligt modern och obekvämlig - komplett steriliserad på det tyska sättet. Dess design var som gjord för att göra resan så obekvämlig som möjligt för dess passagerare. Förr i tiden förekom det danska vagnar i tåget med mjuka sitsar som kunde dras ut så att man kunde sträcka ut sig, och det kostade ingenting extra. Tåget brukade då sändas den betydligt trevligare vägen över Puttgardenfärjan. Nu var sätena hårda och obekvämliga, de kunde inte dras ut längre än 5 centimeter, så att obekvämligheten bara blev ännu värre, och i stället för 8 säten i varje kupé fanns det bara sex. Vi var fyra i vår kupé, och trängseln var maximal, ty två av sätena var trasiga - använde man något av dem riskerade man att åka på golvet. Vi var egentligen 5, men den femte råkade ut för ett av de trasiga sätena och flyttade snart över till en liggvagn - annars hade vad som helst kunnat hända henne. Och för detta obekvämliga skandaltåg måste man dessutom betala en supplementavgift på 10 mark. Det fanns en restaurangvagn, som var hur trevlig som helst (med en kopp kaffe för 5 mark), men fastän tåget gick ändå fram till Köpenhamn (landvägen över Flensburg och Odense) kunde inte restaurangen acceptera danska pengar.

Det blev den obekvämligaste natten på hela resan, och alla mina tre medpassagerare instämde fullkomligt. Det var ett mycket ömt äldre par, där hon var napolitanska och han från Sydamerika, och en ung vacker danska, som tillbringat påsken strax söder om Rom, och som jag hade mycket gemensamt med. Hon gästade Italien regelbundet liksom jag, så vi skämtade om att vi kanske skulle ses där nästa gång. Efter vår natt tillsammans (i världens obekvämligaste säng) trodde dock ingen av oss på en sådan möjlighet.

Ingen vår ens skyttade i Danmark denna den 18 april, utan träden stod som nakna tröstlösa skelett mot skyarnas hotande gråhet och gränslösa tristess. I Helsingborg fick jag två timmar över innan mitt tåg skulle gå, så jag uppsökte Chinatown, en fin kinesisk krog vid hamnen med utpräglat god lunchmusik, vilket jag mindes från min resa 1990. Den var oförändrad, och i denna praktfulla miljö med glada svenska lunchhelsingborgare anbringas dessa slutanteckningar. Resan var över, festen var slut, och vad väntade där hemma? Det kunde man aldrig veta. Hur många räkningar? Hur stora förluster? Hur många arga telefonsamtal på telefonsvararen? Hur många nya verbala avrättningar? Hur många nya refuseringar från svenska förlag? Hur många hundra brev med snigelposten, och hur många tusen i datorn? Det var bäst att inte tänka på det.

Det enda säkra var att resan hade varit en av de mest lyckosamma någonsin, och de 30 dagarna över hela Balkan och Italien utom Konstantinopel hade inte kostat mer än 7000. Dyrast hade som vanligt Grekland varit med en kostnad av 220 kronor om dagen i Athen, 195 i Patras men bara 140 i Konstantinopel. Festerna hade varit många och gränslösa, och fastän inga planer gjorts på att återvända till hösten var frestelsen nu överhängande.

Men framför allt hade resan varit en oerhörd framgång arbetsmässigt. Alla efterhängande uppgifter jag tagit med mig från Göteborg hade kunnat genomföras och flera andra extra dessutom. Och det är väl det högsta plusbetyg en resa kan få: att resenären efteråt kan känna sig tillfredsställd.

18 april 2001.